

ACTA VAN HET SYNODAAL CONVENT

VAN

Nederduitsche Gereformeerde Kerken (Doleerende)

IN NEDERLAND.

GEHOUDEN TE ROTTERDAM

OP

28, 29, 30 JUNI EN 1 JULI 1887.

AMSTERDAM.

J. A. WORMSER.

1887.

ACTA VAN HET SYNODAAL CONVENT.

ACTA VAN HET SYNODAAL CONVENT

VAN

Nederduitsche Gereformeerde Kerken (Doleerende)

IN NEDERLAND.

GEHOUDEN TE ROTTERDAM

OP

28, 29, 30 JUNI EN 1 JULI 1887.

AMSTERDAM.

J. A. WORMSER.

1887.

De oproepingsbrief tot het Synodaal
Convent, aan de Kerkeraden der Neder-
duitsche Gereformeerde Kerken (dolee-
rende).

VOORTHUIZEN, 12 Mei 1887.

Aan den Eerw. Kerkeraad.

GENADE, BARMHARTIGHEID, VREDE ZIJ U.

De Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Voorthuizen, daartoe aangezocht door de broeders die op 11—14 Januari dezes jaars te Amsterdam in Congres vereenigd waren, ten einde de Reformatie der Kerken te bespreken, komt thans tot de Kerkeraden, die tot de Kerkenordering van 1619 zijn teruggekeerd, om U uit te noodigen, deel te willen nemen aan de voorbereidende werkzaamheden van het Synodaal Convent, dat, zoo de Heere wil, op Dinsdag 28 Juni e.k. en, naar wij gissen, drie of vier volgende dagen te Rotterdam zal worden gehouden. Deze voorbereidende werkzaamheden zullen moeten bestaan in drieërlei, en wel:

1°. in het benoemen van twee of meer afgevaardigden, waaronder twee met recht van stem, en wel, zoo dit kan, één Bedienaar des Woords en één Ouderling, om op bedoeld Convent namens hunne Kerk tegenwoordig te zijn en te handelen;

2°. in het tijdig mededeelen aan den Kerkeraad van Voorthuizen van al zulke punten, vragen en voorstellen, als uwe Kerk in behandeling wenscht te zien komen; en

3°. in het bespreken in uw Kerkeraad van de U later toe te zenden punten van behandeling; het gelasten van uwe afgevaardigden op die punten; en het uitreiken aan deze van *credentie- of geloofsbriefven*.

Uit dien hoofde verzoekt de Kerkeraad U, uiterlijk binnen veertien dagen na dagteekening dezes, hem opgave te willen doen toezenden 1°. van de door U benoemde afgevaardigden, met aanwijzing van hen, die stemmen zullen, en 2°. van de punten en vragen, die Gij gaarne in bespreking zaagt komen.

Na ontvangst dezer vragen en punten, zal het agendum door de Kerkeraden van Amsterdam en Rotterdam, volgens opdracht van het Congres, U tijdig worden toegezonden.

Bij het stellen der punten zult Gij in het oog willen houden, dat de vergadering die saamkomt, een Synodaal Convent en *geen* Synode is, en

alzoo het recht mist om hetzij de Belijdenis, hetzij de Ordening der Kerken in behandeling te nemen.

Voor wat aangaat onze uitnoodiging tot het houden van een Dank-, Vasten- en Bededag, verwijzen we naar bijgaande circulaire.

En hiermede U en uwe Kerk Gode en den Woorde Zijner genade bevelende, blijven wij

*Uwe Broederen in Christus Jezus,
de Kerkeraad van Voorthuizen,
W. VAN DEN BERGH, Praeses.
W. VAN DE BLEEK, Scriba.*

Opwekking tot het houden van een Dank-, Vasten- en Bededag.

„Houdt sterk aan in het gebed, en waakt in hetzelfde met dankzegging.”
Zoo roept de HEERE ook thans in Zijn Woord ons toe.

Is er geen reden tot dankbaarheid?

Tot dankzegging, omdat onze getrouwe God de oogen opende voor jarenlange ontrouw tegenover Christus en Zijn Woord, tegenover Kerke- raad of Gemeente, tegenover Doops- en Ambtsbelofte.

Tot dankzegging, omdat eindelijk gehandeld werd overeenkomstig de gedragslijn, tegenover de „Synodale Organisatie” door Dr. G. J. Vos Azn. voorgeschreven in zijn „Handboek tot beoefening en toepassing van het Kerkrecht,” blz. 15, alwaar geleidelijke wijziging wordt aanbevolen, *„tenzij men, naar den alouden regel, met een goed geweten voor God, in gebondenheid aan Zijn Woord, dat in alles kenbron en richtsnoer zij, een of ander punt daarmede in onverzoeftlijken strijd achtende, zich om des Heeren wil tot verbreking en overtreding gedwongen voelt.”*

Tot dankzegging alzoo, omdat, niettegenstaande ons ongelooft en onze menschevrees, de HEERE God zondige boeien deed *verbreken* en mensche- lijke inzettingen, die met Zijn Woord strenden, deed *verwerpen* en weder lust gaf in Zijne inzettingen.

Ja, dankzegging mag er wezen voor zoo menige wonderlijke uitkomst in nood, beschaming van vrees, nederwerping van tegenstand, als in tal van Kerken ondervonden is. Nog meer, indien met het losmaken van kerkelijke boeien, door de liefelijke werking des Heiligen Geestes, banden van ongelooft en gierigheid mochten springen, het zachte juk van Christus op de schouderen mocht gelegd worden, en Hij leerde zachtmoedig en nederig te zijn.

Wie zal den lof des HEEREN uitspreken voor de geestelijke zegeningen hier en daar genoten; voor den broederband weder opgeleefd; de gemeen- schap der heiligen opnieuw ervaren; ja de bekeering van menige ziel, die samenviel met de bekeering in het kerkelijk leven? Zalig, wie waarlijk niet maar *roepen* mocht voor de eere van „Koning Jezus,” maar in aan-

bidding nederzinken voor den Immanuël en Goel, Wiens trouw door onze ontrouw niet verbroken wordt, Wiens scepter vrijspraak gaf, toen wij het doodvonnis verwachtten, van Wiens lippen de myrrhe afdrupte, door Wien wij tot den Vader gaan.

Dankzegging mag er wezen voor de allerwege zich openbarende begeerte naar vereeniging tusschen alle Gereformeerden in den lande voor de mannen, die de HEERE verwekte, om raadslieden Zijns volks te zijn bij zoo gewichtige handelingen; voor de wonderlijke wijze, waarop reeds jaren lang hetgeen thans geschiedde, werd voorbereid; ja voor den tegenstand van allerlei kanten, die de doorwerking van Gods Woord op kerkelijk gebied eer begunstigt dan stremt.

Neen, Gods weldadigheid verzwijgen, mogen wij niet. — Maar maakt deze juist onze schuld niet te zwaarder, ja moest niet menigeen belijden, dat juist na de „vrijmaking” zijner Kerk eerst gevoeld werd, hoe diep onze Kerken zijn gezonken, hoe schuldig wij voor den HEERE staan?

„En nu van achteren is er maar één getuigenis in de ziel,” werd bij de Inleiding van het Congres gezegd, „hoe we zoo laf en zoo trouweloos konden zijn, om ons nog zóó door onzen God te laten slepen.” Welke Kerk moet dit niet beamen? Hoe heeft dikwijls de vrees voor schorsing of het voorbeeld van anderen gewerkt, wat uit gehoorzaamheid aan Gods Woord reeds veel vroeger had moeten geschieden?

Ja wordt thans niet duidelijk, hoe tengevolge van jarenlange tuchtelooosheid en stilzwijgen, de gemeente dermate onbekend is met de gruwelen der organisatie en ontwend aan de gezonde kerkregeering, dat velen na de verlossing evenals geredde dieren weder den brandenden stal of als vrijgelaten slaven de oude boeien weder opzoeken? In hoe menige gemeente ondervond de Kerkeraad juist tegenstand van hen, die reeds lang kerkelijk behandeld moesten geweest zijn, of ten minste in hun ambt door anderen vervangen!

En toch, om nog meer redenen hebben wij met het volk uit Jeremia 3 : 25 te betuigen: „*Wij liggen in onze schaamte en onze schande overdekt ons.*”

Verstaat de gemeente het wel, dat de vijandige houding van tal van leeraren mede een gevolg is van de onverschilligheid der Kerken omtrent de wijze hunner opleiding, en dat, ware 50 jaar geleden de stichting eener Gereformeerde Universiteit begonnen, zij die thans vervolgen wellicht pleitbezorgers der zuivere beginselen op kerkrechtelijk gebied geweest zouden zijn?

Wordt er wel smart gevoeld over tegenstand of weifeling van broeders, met wie men overigens in één geloof verbonden is, en wordt wel een antwoord gezocht op Israëls kreet in Richteren 21: „*o HEERE, God van Israël! Waarom is dit geschied in Israël, dat er heden een stam van Israël gemist wordt?*”

Bestaat niet het gevaar, dat menige Kerkeraad het deel der gemeente,

dat niet medegaat met de Reformatie, zich niet meer op de ziel gebonden gevoelt, en wanhoopt, dat ooit langs den weg van verootmoediging en geestelijke worsteling nog eens dergelijke verbroedering kon volgen, als tusschen Juda en Benjamin volgde na de verootmoediging en tucht oefening in Richteren 20 beschreven?

En hoe meent men in tal van gemeenten door een enkel schrijven aan den Kerkeraad jarenlang verzuim in gebed of waarschuwing als te vergoeden, terwijl soms te ongevoelig de pijnlijke ofschoon noodzakelijke scheur getrokken wordt!

Wordt niet ten gunste van de „vrijmaking” der Kerken te veel nadruk gelegd op volle lokalen, ruime collecten, nieuwe hulpkerken, en vergeten dat juist de H. Schrift in Lukas 12 : 1, Micha 6 : 7. 8, Jes. 66 : 1, 2 daartegen waarschuwt en vooral op de verbrijzeling des harten, het recht doen en op persoonlijke barmhartigheid wijst, en ook Art. 29 der Belijdenis andere merkteekenen der Gereformeerde Kerken en der Christenen noemt?

En omgekeerd, hoe menigeen, die alléén of met slechts enkelen in stad of dorp de bekeering zijner Kerk wensch, wanhoopt daaraan, vergetend dat zoo krachtige belofte ligt in Matth. 18 : 20: „*Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijnen Naam, daar ben Ik in het midden van hen!*” en dat juist op het gebed van één Nehemia, één David, één Samuel of één Mozes, de HEERE de grootste verlossingen of hervormingen schonk.

En waar het kwam tot kerkelijk optreden, hoe hebben wij dan als kerkeraadsliden allereerst te vragen, of niet veel tot verootmoediging stemt!

Is niet menige teleurstelling of nederlaag gevolg ook van nog verborgen afgoden of gekoesterde lievelingszonden?

Laten Predikanten en Ouderlingen, maar ook gemeenteleden niet vergeten, dat gierigheid en vergoeding van het schepsel, hoererij en onbezonnen huwelijken, pronkzucht en tuchteloosheid in het huisgezin de grootste jammeren over Volk en Kerk brachten.

Denk aan Jakob (Genesis 34) en Achan (Jozua 7); David (2 Samuel 12) en den Leviet van Richt. 19; Hiskia (2 Kon. 20) en Eli (1 Samuel 3).

Wordt niet in menige onzer Kerken ongeregeld kerkeraadsvergadering gehouden, en, indien het geschiedt, vergeten eerst op elkander tucht te oefenen, alvorens men tegenover de gemeente optreedt?

Wijden de Bedienaren des Woords thans vooral genoegzame studie en gebed aan hunne heerlijke taak; gaan de Ouderlingen niet menigmaal voort in de sleur, door de organisatie, helaas, begunstigd, maar thans verboden, en wordt door Diakenen niet te vreesachtig soms de zorg voor meerdere armen op zich genomen, terwijl vergeten wordt, dat juist wanneer werkelijk weder eens opoffering voor armen, weezen, weduwen en zieken door gemeente en diaconie geschieden mag, zoowel geestelijke zegen als tijdelijke welvaart aanstaande is?

Oefenen de gemeenteleden thans vooral tucht op elkander uit, en

vermaant men ook tegenstanders, of trad verbittering voor deernis, en onverschilligheid voor vertrouwen op Gods belofte in de plaats?

Ja, is er waarlijk geestelijk leven en godzaligheid? Bestaat niet het gevaar, dat het op den voorgrond stellen van het Koninklijk ambt onzes dierbaren Middelaars sommigen het Hoogepriesterschap aan het oog des geloofs onttrekt, en wordt niet in menige Kerk hijgend uitgezien naar het neerdruppelen van genade en vrede, waar men thans juist in het besef van Gods ontfermende weldaden te meer behoefte gevoelt, om ook zijne kerkelijke, huiselijke en persoonlijke schuld weggenomen te zien door het bloed des Lams?

En waar de strijd voor de eere van Gods Woord en het Herderschap van Christus over Zijne Kerken gevoerd wordt, zijn onze wapenen wel immer heilig, onze drijfveren zuiver en handelen wij in het geloof, dat de wereld overwint?

En toch niet alleen deze toestand van onze Kerken, waarbij voor ieder persoon en iedere plaatselijke gemeente nog zooveel bijzondere redenen tot verootmoediging komen, roept tot gebed wegens schuld en nood, nog meer van geestelijken dan van tijdelijken aard.

Het feit bestaat, dat tal van „Hervormde” Kerken *moordenaarskuilen* zijn, waarin week aan week de zielen geestelijk in den dood gehouden worden door eene prediking, die zorgeloosheid bevordert in de wandelaars naar de hel of ook de fundamenten der gemeente ondergraaft, door verzwijging of verbastering van de rechtvaardigmaking, de vastigheid van Gods Woord, de beteekenis der Sacramenten enz.

Afgodstempels moest men de kerken noemen, waarin een andere God dan de Drieëenige en Zijne volzaligheid en onmisbaarheid verkondigd wordt. *Inentingsdwang met zielegif* voerde de Synode in, wegens de verplichting om ook leeraars en leden, die goddelooze leer drijven, op den kansel of aan het Avondmaal te dulden. *Wettiging van geestelijk overspel* wordt schaamteloos geprezen, nu juist goedgekeurd wordt, dat kerkeradsleden zich gebonden achten aan verordeningen, die in strijd zijn met Gods Woord en met de trouw aan den Bruidegom der Kerk Jezus Christus.

Zullen deze feiten ons niet verootmoedigen, juist omdat wij door ja renlang plichtverzuim dat kwaad hielpen bevorderen en, helaas! zoo menig Christen zich vergenoegt, wanneer hem maar het Woord gepredikt wordt, terwijl het Kamswoord: „*Ben ik mijns broeders hoeder?*” en de oproerkreet „*Wij willen niet dat deze Christus Koning over ons zij!*” de zondige lijdelijkheid tegenover de gruwelen der „organisatie” verklaren zal?

Moet ook op *staatkundig* gebied de schaamte ons aangezicht niet bedekken, nu eene Grondwet ontworpen wordt, waarin gerekend wordt noch met de Grondwet aller natiën, noch met het gezag des Heeren HEEREN over Nederland? En waar de Overheid tegen de Kerken optreedt, wordt

daarbij niet vergeten, dat het gebed voor de „*Schilden der aarde*” maar al te traag was, ja, de overmacht van het tegenwoordig Ministerie mede gevolg is van de zonden en fouten onzer eigene geestverwanten?

Ja, zouden de adressen, dezer dagen aan Z. M. den Koning verzonden, niet met gebed gepaard moeten gaan, opdat Hij, die in 1866 het hart onzes Konings neigde tot bevordering van de vrijmaking der Kerken, ook thans de Overheid dezes lands en de Vertegenwoordiging onzes volks den weg doe volgen, die recht en billijk mag gekeurd worden?

Bovendien, ook de Rechterlijke macht is tot zeer gewichtige beslissingen geroepen. Verrassend was reeds éénmaal het oordeel van het Openbaar Ministerie ten gunste der doleerenden; en toch, rechtvaardig zouden wij verdiend hebben, dat de Rechters zich tegen ons keerden, nu wij zelve zoo lang verzuimden, eene Gereformeerde Universiteit ook voor de studie der rechten op te richten, en nu wij zelfs aarzelen onze zonen er henen te zenden.

Alleen daarin ligt nog de kans van redding, dat onder diepe verootmoediging vanwege onze gierigheid, afgoderij en berekeningszucht gepleit worde op Gods heerlijke beloften in Jesaja 1: 26: „*En ik zal u uwe rechten wedergeven, als in het eerste, en uwe raadslieden als in den beginne.*” God behoede ons arme Vaderland, dat niet, als vóór 50 jaar tegenover de afscheiding, de rechterlijke macht zich tegen ons keere, en dan later blijke hoezeer dat de oordeelen verzwaarde en het rechtsbesef vervalschte.

Zijn in onze *maatschappij* niet brandstoffen opgestapeld, ook door de onbarmhartigheid en ontrouw dier Kerken, die niet meer het zout, maar het bederf van het volk bleken te wezen? Dreigt ons Oost-Indië niet eer een steen te worden, die Nederland naar beneden trekt, dan de kurk te zijn, waarop het drijft? Ja, zijn de volkszonden van sabbatschending, hoerij, honger naar brood en spelen niet genoegzame grond, waarom alleen door Gods lankmoedigheid ons nog slechts de *geringere* oordeelen van achteruitgang in alle takken van handel en nijverheid treffen, waarbij telkens klinkt het in Amos 4 tot vijfmaal toe herhaalde: „*Nogtans hebt gij u niet bekeerd tot Mij, spreekt de HEERE. Daarom zal Ik u alzo doen, o Israël; omdat Ik dit doen zal, zoo schik u, o Israël, om uwen God te ontmoeten!*”

Zietdaar redenen, waarom de Kerkeraad van Voorthuizen, uitgenoodigd tot het bijeenroepen van het Synodaal Convent, allerocrst zich gedrongen gevoelde, om op te wekken tot dankzegging, maar dan ook tot gebed wegens de schuld en den nood van Vaderland en Kerken, door het houden van een *Dank-, Vasten- en Bededag*.

Want immers ook het Synodaal Convent, hoe veelbeteekenend, noodig en gewenscht ook, brengt toch ook weder geestelijke gevaren met zich, waarvoor wij het oog niet mogen sluiten.

Het gevaar, dat het meer van de vergadering dan van den Heere alleen verwacht wordt, of door verzuim van Classikale en Provinciale samenkomsten het kerkelijk leven zich ongezond ontwikkelde, en Mozes' bede uit Exodus 33 achterblijve: „*Indien uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken.*”

Is niet bijzonder gebed noodig voor de Kerkeraden, die de onderwerpen zullen indienen, de Moderatoren, die de Classikale Conventen hebben te leiden, en de Kerken, die het agendum voor het Synodaal Convent opmaken, opdat niet de mensch, maar de Heilige Geest regeere en wij ootmoediglich mogen wandelen voor onzen God?

Bestaan er niet de beide klippen om óf ter wille der gemeente in tucht te verslappen óf op ongeestelijke wijze tegenover weerspannigen te handelen?

Vereischt de voorziening in de Bediening des Woords niet groote omzichtigheid, opdat niet vergeten worde: „*Bidd den Heer des oogstes, dat Hij arbeiders uïstoote,*” en dat juist op het vasten en bidden te Antiochië, Barnabas en Paulus aangewezen werden?

Zou er geen gevaar zijn, dat uitwendige vermeerdering of stoffelijke voorziening meer op het hart gebonden lag, dan de geestelijke fundeering der Kerken, of dat omgekeerd menige gemeente traag bevonden wierd in de voorziening in tijdelijke nooden?

Is het bij de poging tot hereeniging van alle Gereformeerden in den lande niet wenschelijk, dat vooraf nog veel meer de vereeniging met den Heere en eerst daarna die met elkander gezocht worde, en dus ook de oorzaken beleden en bestreden worden, waarom de Heere ons gescheiden hield?

Zou niet het naderend Synodaal Convent menigeen dringen tot gebed, zij het onder drijving des Heiligen Geestes?

En vandaar dan ons voorstel. — O, het is zeker, dat thans vooral bij den ingezonken toestand onzer Kerken het vasten vrijwillig moet zijn, en ook alleen aan hen, die hunne particuliere Vasten- en Bededagen nog kennen, deze oproeping noch vreemd noch zwaar zal vallen. Dat ons Daniels en Esthers voorbeeld voor den geest kome! En worde niet vergeten, dat juist toen Ezra aan de rivier Ahava stond, hij een dergelijken Bededag uitriep om „*een rechten weg van den Heere te verzoeken voor ons, en voor onze kinderkens, en voor al onze have.*”

Mochten ook nog twee andere klippen vermeden worden. Vooreerst, dat niet vergeten worde wat in Jesaia 58 zoo ernstig gewaarschuwd wordt, dat alle verootmoediging van God niet gewild is, zoo niet tevens met de zonden gebroken worde en knopen der goddeloosheid worden losgemaakt; zoo de barmhartigheid zich niet tevens door gaven, zij het thans ook voor noodlijdende Kerken, openbare; indien veeten niet worden weggeruimd, en ook andere jukken dan die der Synode weggedaan worden.

„*En zoo gij uwe ziel opent voor den hongerige, en de bedrukte ziel verzadigt, dan zal uw licht in de duisternis opgaan, en uwe donkerheid zal zijn als de*

middag. En de HEERE zal u geduriglyk leiden, en Hij zal uwe ziel verzadigen in groote droogten, en uwe beenderen vaardig maken; en gij zult zijn als een gewaterde hof, en als eene springader der wateren, welke wateren niet ontbreken. En die uit u voortkomen, zullen bouwen de oude verwoeste plaatsen; de fondamenten van geslachte tot geslachte verwoest, zult gij oprichten; en gij zult genaamd worden: Die de bressen toemuurt, die de paden weder opmaakt, om te bewonen” (Jesaja 58:10—12).

In de tweede plaats worde niets verwacht van een dag of van de onderhouding daarvan. — „*De Heere wendt zich tot het gebed desgenen, die gansch ontbloot is;*” en juist de eigengerechtigheid worde gedood, opdat de gerechtigheid van Christus alleen de grond zij, waarop nog iets goed voor Sion gesmeekt worde.

En zoo werd te Voorthuizen de Bededag gesteld op Hemelsvaartsdag; niet slechts omdat geen Zondag maar een Werkdag, die dan rustdag wordt, oudtijds daarvoor bestemd werd; maar ook omdat aldus de uitschrijving wellicht minder bezwaar in enkele Kerken zou ontmoeten. Komt niettemin daartoe deze oproeping te laat, zoo zij aan uwe wijsheid overgelaten, een anderen dag te bepalen.

: O, dat waarlijk de Geest des Heeren in den morgenstond den Dienaren des Woords opening geve om de breuke van Land en Kerk, huis en hart bloot te leggen; en waar geen leeraar of andere voorganger verkregen kan worden, de predicatien van *Van der Groe* of van een ander stoffe tot verootmoediging mochten geven! En in de namiddag- of avondure worde van den HEERE in het bijzonder gevraagd, welchen weg Hij ons naar het Woord aanwijst voor de reformatie onzer Kerken, onzer huizen en harten.

Zalig, wanneer dan het oog gericht worden mocht op Christus, die ten hemel voer om te bidden voor Zijne overspelige bruid, welke met tranen van berouw haren Bruidegom naklaagt door de trekkende liefde des Troosters, in het harte uitgestort. Zalig, wanneer wie eerst in den Spotkoning op Gabbatha de bedekking ook zijner ambtelijke en kerkelijke zonden zien mag, daarna in afhankelijkheid vertrouwt op Hem, die thans ter rechterhand Zijns Vaders gezeten is, om van daar Zijne Gemeente te regeeren, met Zijne macht haar tegen alle vijanden te beschermen, dwars door onze zonden en des vijands lagen heen Zijn Raad te volvoeren, Zijn Sion zevenvoudig te louteren, en door Zijnen Heiligen Geest in Zijne lidmaten de hemelsche gaven uit te gieten.

„Ontwaak, Noordewind! en kom, gij Zuidewind! doorwaai mijnen hof, dat zijne specerijen uitvloeien”!

En zijt hiermeê onzen getrouwen Verbonds-God bevolen door

den Kerkeraad te Voorthuizen,

W. VAN DEN BERGH, *Praeses.*

Voorthuizen, 10 Mei 1887.

W. VAN DE BLEEK, *Scriba.*

De presentielijst van de met keurstemmen tegenwoordige afgevaardigden der Kerken en der Classikale Conventen.

Provincie Gelderland.

Kerken:

ARNHEM	K. W. Vethake, <i>predikant</i> ; F. J. Kossink, <i>ouderling</i> .
DIEREN	J. C. van Schelven, <i>predikant</i> ; M. J. Stenfert, <i>ouderling</i> .
VELP	C. Thomassen Gn., <i>ouderling</i> ; F. Kortlang, <i>diaken</i> .
BENNEKOM . .	E. Eisma, <i>predikant</i> ; A. van Steenberg, <i>ouderling</i> .
RANDWIJK . .	D. van Wijk, <i>ouderling</i> ; J. van Heteren, <i>diaken</i> .
AALTEN	J. H. F. Gangel, <i>predikant</i> ; G. J. Lammers, <i>ouderling</i> .
AALST	C. van Wijk, <i>ouderling</i> ; M. Koolhaas, <i>diaken</i> .
KUILENBURG .	G. Verrips, <i>ouderling</i> ; H. Steenbeek, <i>ouderling</i> .
HARDERWIJK	J. Poppen, <i>ouderling</i> ; P. de Vroom Pzn., <i>ouderling</i> .
KOOTWIJK . .	J. H. Houtzaggers, <i>predikant</i> ; J. Bruinekreeft, <i>ouderling</i> .
NIJKERK . . .	J. van de Poll, <i>ouderling</i> ; J. van Es, <i>ouderling</i> .
VOORTHUIZEN	Dr. Mr. W. van den Bergh, <i>predikant</i> ; W. van de Bleek, <i>ouderling</i> .

Classikale Conventen:

Classis ARNHEM . . .	J. H. Fritz; W. Lensink.
„ NIJMEGEN . . .	G. van Lonkhuyzen Jzn.; J. van Ginkel.
„ ZUTFEN	D. J. Hazewold; J. M. Stroes.
„ HARDERWIJK .	A. Knoll, <i>predikant</i> ; G. J. Knottenbelt.

Provincie Zuid-Holland.

Kerken:

's GRAVENHAGE	Dr. F. L. Rutgers, <i>em. predikant (consulent)</i> ; C. D. van Schouwenburg, <i>ouderling</i> ,
DELFT	Dr. A. Kuyper, <i>em. predikant (consulent)</i> ; J. C. Fabius, <i>ouderling</i> .
ROTTERDAM . .	F. Lion Cachet, <i>predikant</i> ; W. A. Vrolijk Sr., <i>ouderling</i> .
MAASSLUIS . .	T. H. Woudstra, <i>predikant</i> ; A. Sonneveld, <i>ouderling</i> .
SCHIEDAM . . .	H. H. Veder, <i>predikant</i> ; C. Groeneweg, <i>ouderling</i> .
VLAARDINGEN	A. van der Valk, <i>ouderling</i> ; J. Brederveld, <i>ouderling</i> .
BLEISWIJK . .	J. Mulder, <i>ouderling</i> ; J. Noordam, <i>ouderling</i> .
KRALINGEN . .	Dr. G. H. J. W. J. Geesink, <i>predikant (consulent)</i> .
BARENDRECHT	F. Fortuijn, <i>predikant</i> ; J. van der Sijs, <i>ouderling</i> .
LEIDERDORP .	G. Vlug, <i>predikant</i> ; G. van Dommelen, <i>ouderling</i> .
ZWAMMERDAM	M. van Muiswinkel, <i>ouderling</i> ; W. Niesing, <i>diaken</i> .

- AARLANDERVEEN J. Osinga, *predikant*; J. van der Bijl, *ouderling*.
 OUDE EN NIEUWE WETERING C. L. F. van Schelven, *predikant*; W. D. Carsens, *ouderling*.
 ZEVENHOVEN . H. J. Reuijl, *predikant*; H. J. van der Bijl, *ouderling*.
 HEINENOORD . T. Trouw, *ouderling*; H. Leeuwenburgh, *ouderling*.
 GOUDA H. W. Otto, *ouderling*; A. J. van Vliet, *ouderling*.
 OUDEWATER . W. F. A. Winckel, *predikant*; A. Hofland, *ouderling*.
 WAARDERC.A. D. Hofland, *ouderling*; J. F. Bouwer, *ouderling*.
 ZUIDLAND . . . J. Bajema, *predikant*; C. IJzerman, *ouderling*.
 HAASTRECHT. H. G. Niesing, *ouderling*; A. van Wijngaarden, *ouderling*.

Classikale Conventen:

- Classis* 's GRAVENHAGE C. Boon; J. P. F. Ligthelm.
 „ ROTTERDAM . . J. van Nus; D. van der Valk.
 „ LEIDEN H. Rollman; A. Meijer.
 „ DORDRECHT . C. L. D. van Coeverden Adriani, *predikant*; P. A. Ponsen.
 „ GOUDA W. Scherpenzeel; A. Hey.
 „ BRIELLE . . . P. J. J. Gooris; Th. van Boekhoven.

Provincie Noord-Holland.

Kerken:

- AMSTERDAM . P. van Son, *predikant*; W. Kuhler Wzn., *ouderling*.
 NAARDEN . . . H. Kroeskamp, *ouderling*.
 HAARLEM . . . E. Loerakker, *ouderling*; M. Knipper, *ouderling*.
 NIEUW-VENNEP F. Terlouw, *ouderling*.
 ZAANDAM . . . H. W. van Loon, *predikant (consulent)*; C. Zemel Dzn., *ouderling*

Classikale Conventen:

- Classis* AMSTERDAM . B. van Schelven, *predikant*; J. W. van der Horst.
 „ HAARLEM . . . B. van Weely; A. Punt.
 „ ALKMAAR . . J. Boeyenga; H. Wolzak Gzn.
 „ EDAM en HOORN. J. Kater Kzn.; G. van Wijngaarden.

Provincie Zeeland.

Kerken:

- MIDDELBURG . P. J. W. Klaarhamer, *predikant*; A. B. Crucq, *ouderling*.
 GAPINGE . . . J. Dingemanse, *ouderling*; C. Kodde, *ouderling*.
 SEROOSKERKE (op Walcheren) P. Tavenier, *ouderling*; W. Melis Pzn., *ouderling*.
 VROUWENPOLDER P. Geerse, *ouderling*; C. de Kam, *ouderling*.

Classikale Conventen:

- Classis* MIDDELBURG . D. Dingemanse, Adr. Wielemaker.
-

Provincie Utrecht.

Kerken:

UTRECHT . . . G. Ringnalda, *predikant*; Mr. A. G. Wolf, *diaken*.
 HARMELEN . . W. Ringnalda, *predikant*; D. de Vos, *ouderling*.
 BAAMBRUGGE. J. Velders, *ouderling*; H. van der Lee, *diaken*.
 KAMERIK . . . K. de Wit, *ouderling*; D. Oudshoorn, *ouderling*.
 MIJDRECHT . . J. J. Westerbeek van Eerten, *predikant*; C. Kok, *ouderling*.
 BUNSCHOTEN. Dr. G. van Goor, *predikant*; H. Hopman Azn., *ouderling*.
 TIENHOVEN . . K. G. M. Westerbeek van Eerten, *predikant*; D. Loenen,
ouderling.

Classikale Conventen:

Classis UTRECHT . . . M. Poirot; K. de Wit.
 „ AMERSFOORT . J. de Ruig; G. Verdonk Azn.
 „ WIJK F. W. J. Wolf, *predikant*; B. van Reenen.

Provincie Friesland.

Kerken:

ST. ANNA PAROCHIE Jan J. Bekius, *ouderling*; J. S. Schat, *ouderling*.
 GARIJP J. B. Wijmenga, *diaken*.
 HIJLAARD . . J. C. Sikkell, *predikant*; W. T. Nauta, *ouderling*.
 HEEG T. Zijlstra, *ouderling*; J. Hendriks, *ouderling*.
 WINSUM . . . S. L. Eringa, *ouderling*; A. P. Strikwerda, *diaken*.
 DOKKUM . . . H. J. Boorsma, *ouderling*; J. C. Levendig, *ouderling*.
 AUGUSTINUSGA W. Maan, *predikant*.
 GERKESKLOOSTER A. Middelkoop, *predikant*; J. Zuidema, *ouderling*.
 KOLLUM . . . G. H. van Kasteel, *predikant*; M. van der Laan, *ouderling*.
 REITZUM c.a. J. J. A. Ploos van Amstel, *predikant*; J. F. Bakker, *ouderling*.
 ANJUM J. Langhout, *predikant*; W. W. Holwerda, *ouderling*.
 AKKERWOUDE R. Feitsma, *ouderling*.

Classikale Conventen:

Classis LEEUWARDEN. W. C. van Munster; L. Runia.
 „ SNEEK Ph. de Wolf; P. de Roos.
 „ FRANEKER . . A. Elshout; L. J. Yntema.
 „ DOKKUM . . . P. J. Eringa, *predikant*; A. Hoekstra.

Provincie Overijsel.

Kerken:

ZWOLLE . . . H. J. van Leusen, *ouderling*; T. J. de Vries, *ouderling*.
 KAMPEN . . . F. Tromp, *ouderling*; G. J. van Goor, *ouderling*.

STEENWIJK . . . K. Hoogenkamp, *diaken*.
 ZWARTSLUIS . . . K. Fernhout, *predikant*; S. Overdelinde, *ouderling*.

Classikale Conventen:

Classis ZWOLLE K. Snijder; K. Bloemert.
 „ KAMPEN J. Weys Fzn.; J. Noback.

Provincie Groningen.

Kerken:

GRONINGEN . . . T. Boonstra, *ouderling*; L. de Vries Hzn., *diaken*.
 SPIJK M. Klaversma, *ouderling*.
 BEDUM H. Meima, *ouderling*; P. A. van Dijken, *ouderling*.
 ZUIDWOLDE . . . J. Hulsebos, *predikant*; R. P. Wigboldus, *ouderling*.
 WETSINGHE EN SAUWERT. J. Teves Tzn., *predikant*; W. K. Brands, *ouderling*.

Classikale Conventen:

Classis APPINGADAM . . P. J. Westerhoff; B. L. Smit.
 „ ONDERDENDAM E. Takens; R. Heidema, *cand. in de Godgeleerdheid*.

Provincie Noord Brabant.

Kerken:

KLUNDERT . . . A. van Veelo, *predikant*; C. Korteweg Czn., *ouderling*.

Classikale Conventen:

Classis EINDHOVEN . . Mr. J. C. Sasse; F. H. J. Smith.
 „ BREDA D. van der Made; L. van der Gijp.
 „ HEUSDEN J. W. de Roon.

Provincie Drenthe.

Kerken:

MEPPEL J. de Boer, *ouderling*; G. Geerligs, *diaken*.

Classikale Conventen:

Classis MEPPEL A. van Engen; G. H. Scholten.

ACTA
van het SYNODAAL CONVENT van
NEDERDUITSCH GEREFORMEERDE KERKEN
(DOLEERENDE).

gehouden te ROTTERDAM 1887.

DINSDAG 28 JUNI 1887.

ART. 1.

In naam der Kerk van Voorthuizen die op het Gereformeerd Kerkelijk Congres te Amsterdam (11—14 Jan. 1887) was uitgenoodigd dit Convent saam te roepen, opent Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, Bedienaar des Goddelijken Woords aldaar, de samenkomsten op Dinsdag 28 Juni des voormiddags te 10 ure. Gezongen werd Psalm 143 : 8, 9 en 10, waarna hij voorging met het gebruikelijke gebed voor de handelingen des Kerkerads ¹⁾.

¹⁾ Agendum, artt. 1—8.

Art. 1. Een der afgevaardigden van den Kerkerad te Voorthuizen opent de vergadering te tien ure precies, en gaat voor in den gebede, om den zegen des Heeren over dit Convent af te smeeken.

Art. 2. De tijdelijke Voorzitter benoemt eene Commissie van zes leden, om de Credentialen en Instructiën, die reeds ingekomen zijn, of alsnog inkomen mochten, in ontvangst te nemen, die na te zien en daarover te rapporteeren.

Art. 3. De tijdelijke Voorzitter noodigt de Commissie van het Agendum uit, om bij monde van haren Voorzitter, Dr. A. KUYPER, het Agendum ter tafel te brengen, en voorts de noodige voorstellen te doen tot regeling der vergadering en werkzaamheden.

Art. 4. De tijdelijke Voorzitter stelt alsnu aan de orde, de benoeming uit de stemhebbende Broederen van een Praeses, twee Assessoren en twee Scribae of Actuarii.

Art. 5. Deze gekozene broederen treden op, en de gekozene Praeses neemt de leiding der vergadering over.

Art. 6. Regeling van de presentielijst en toegangskaart; en regeling van de opgave aan de pers.

Art. 7. Mededeeling van wat voor de leden persoonlijk van aanbelang mocht zijn, tenzij dit reeds bij Art. 3 mocht zijn afgedaan.

Art. 8. Eerste deel van het rapport over de Credentialen. en vaststelling van de rol der stemhebbende leden.

ART. 2.

Overeenkomstig Art. 2 van het Agendum voor dit Synodaal Convent, opgemaakt door de Kerken van Amsterdam en Rotterdam, overeenkomstig den wensch van het Congres, benoemt de tijdelijke voorzitter eene commissie van zes leden bestaande uit de broeders: Dr. G. v. GOOR, Ds. P. J. W. KLAARHAMER, Ds. J. BAJEMA, W. KUHLER WZN., W. C. VAN MUNSTER en A. HOEKSTRA, om de credentialen, die reeds ingekomen zijn of als nog inkomen mochten, in ontvangst te nemen, die na te zien en daarover te rapporteeren.

ART. 3.

Thans brengt de voorzitter van de Commissie voor het Agendum, Dr. A. KUYPER, op uitnoodiging van den tijdelijken voorzitter van het Convent, het Agendum ter tafel en rapporteert als volgt:

MET 3 BIJLAGEN.

Aan het Synodaal Convent van ontkomene Kerken.

De Opzieners, Armverzorgers en verdere Broeders, die op 11—14 Januari 1887 te Amsterdam in Congres vergaderd waren, om de nooden der Gereformeerde Kerken in deze landen saam te overwegen, droegen o. a. den Kerkeraden van Amsterdam en Rotterdam de taak op, om voor het op 28 Juni daaraanvolgende naar Rotterdam saam te roepen Synodaal Convent een *Agendum* of rol van werkzaamheden in gereedheid te brengen.

Ten einde zich van deze opdracht te kwijten, benoemde de Kerkeraad van Amsterdam de BB. Dr. A. KUYPER, Dr. F. L. RUTGERS, W. KUHLER Wz., Dr. A. H. DE HARTOG, S. J. SEEFAT en W. H. v. SCHAICK; en de Kerkeraad van Rotterdam evenzoo de BB. Ds. F. LION CACHET, Dr. W. GEESINK, W. A. VROLJK SR., J. H. SCHRAMMEIJER, B. ALTONA en T. TROMP.

Deze vereenigde Commissie ontving van den Kerkeraad van Voortuizen de opgave van de punten ter behandeling, die door de onderscheidene opgeroepen Kerkeraden en door de Classikale Conventen bij dien Kerkeraad waren ingezonden.

Het zijn deze ingekomene punten en vragen, die alstoen door de vereenigde Commissie gesorteerd, in logische volgorde gebracht en geformuleerd zijn; en het is als uitkomst van deze werkzaamheid, dat hiermede aan het Synodaal Convent wordt aangeboden:

1. De Rol van werkzaamheden of het Agendum, in gewaarmerkte Bijlage hierbijgaande ¹⁾.
2. Onderscheidene pakketten, waarin, naar de volgnummers van de Rol, zich gesorteerd bijeen bevinden de vragen en punten, die door de onderscheidene Kerkeraden en Class. Conventen zijn ingezonden.

Hiermede was intusschen de taak van deze vereenigde Commissie niet afge-
gelopen.

¹⁾ Dit Agendum is in deze uitgave bij gedeelten afgedrukt, in noten aan den voet der bladzijden, naargelang zijne artikelen aan de orde gesteld werden.

Er diende ook gezorgd te worden voor de ontvangst van het Convent, en zekere regeling van orde voor den gang van zaken.

Het eerste dezer beide meende de Commissie aan den Kerkeraad van Rotterdam te moeten overdragen, die dit gewilliglijk op zich nam. En voor het andere ontwierp zij zekere Regeling van Orde, die hierbij als Bijlage 3 ter tafel wordt gebracht:

EENIGE BEPALINGEN VAN ORDE BIJ DE VERGADERINGEN.

In eene samenkomst van commissiën uit de Kerkeraden der Kerken, die met de oproeping en met de samenstelling der agenda belast waren, is ter voldoening aan die opdracht o. a. bepaald, dat de eerste vergadering van het Synodaal Convent op Dinsdag 28 Juni 1887, des voormiddags ten tien ure, van wege de Kerk van Voorthuizen zal geopend worden. En is voorts overeengekomen, voor de samenkomsten en de werkzaamheden, die in het algemeen door de Kerkenordering reeds geregeld zijn, nog de volgende nadere regeling aan de vergadering voor te stellen:

1°. De vergaderingen gedurende vier dagen te houden, des voormiddags van 9—12 uur, en des namiddags van 1—4 uur.

2°. Vast te houden aan den ouden regel, dat de met keurstemmen gecommitteerden alle op de voor hunne Kerken bestemde plaatsen blijven zitten, en tot het einde toe aan alle vergaderingen blijven deelnemen, tenzij hun om redenen toegestaan worde te vertrekken.

3°. Het moderamen voor den geheelen tijd der samenkomst te doen bestaan uit een praeses, twee assessoren en twee scriba's.

4°. Alle die moderatoren door de vergadering te doen kiezen, nadat bovenbedoelde commissiën daartoe eene voordracht hebben ingebracht; altijd met recht voor ieder lid der vergadering, om die voordracht desverkiezende aan te vullen.

5°. Deze stemming, en verder alle andere stemmingen, te doen plaats hebben niet door briefjes of door appel nominaal, maar door opsteken der handen, of door zitten en opstaan, of op andere doeltreffende en toch weinig tijdroovende wijze.

6°. De commissiën, die blijken zullen noodig te zijn, in den regel door den praeses te doen benoemen.

7°. Bij de beraadslagingen steeds in het oog te houden, dat de agenda zeer veel omvattend en de tijd van samenkomen zeer beperkt is.

Uit deze regeling, die in concept hierbij gaat, vloeide intusschen de moeilijke vraag voort, hoe op het snelst en met het minste tijdverlies de verkiezing van het moderamen kon geleid worden. Aan hoofdelijke stemming viel, wilde men niet drie à vier kostelijke uren verliezen, niet te denken. De in Schotland en Zwitserland gebruikelijke wijze van stemming door handopsteken 'is voor onze usantie te ongewoon. En het is daarom dat de Commissie geen anderen uitweg zag, dan voor te stellen, dat aan haren voorzitter door het Convent wierd opgedragen, des aangaande eene voordracht te doen en voorts de vergadering uit te noodigen deze voordracht aan te vullen. Mocht het Convent met zulk eene voordracht genoeg nemen, dan verklaarde hij te willen voorstellen, als Praeses Dr. F. L. RUTGERS, als Assessor primus Ds. F. LION CACHET, als Assessor secundus Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, als Actuarius of Scriba primus Ds. H. HOEKSTRA, en als Actuarius of Scriba secundus Ds. J. C. SIKKEL.

Voorts heeft de Commissie ingevolge machtiging van het Congres (zie

Adviezen der Zakelijke Sectiën N°. XI. p. 44), ter bijwoning van dit Convent uitgenoodigd de H.H. Prof. Mr. B. J. L. BARON DE GEER VAN JUTFAAS, Mr. L. W. C. KEUCHENIUS, Prof. Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Jhr. Mr. W. H. DE SAVORNIN LOHMAN (uit Groningen), Prof. Mr. D. P. D. FABIUS en Mr. TH. HEEMSKERK, als Adviseurs voor de rechtsgeleerde vraagstukken; en voorts den heer L. 'T HOEN te Rotterdam, die zich voor de regeling der ontvangst van het Convent beschikbaar had gesteld.

Gelijk uit de Regeling van werkzaamheden blijkt, stelt de Commissie voor, dagelijks om negen uur saam te komen en, met eene pauze van 12—1, te vergaderen tot vier uur. Langer saamblijven scheen niet doenlijk. Dit maakt echter, dat beknoptheid van debat geraden zal zijn, en men het best zal vorderen door eene Commissie van advies te benoemen, die, uit minstens negen personen bestaande, het Convent desvereischt van praeadvies zal kunnen dienen. Alleen zóó kan er eenheid en samenhang in de onderscheidene besluiten blijven.

En eindelijk, overmits het Synodaal Convent niet publiek is, en het toch van belang moet worden geacht, dat geene onware geruchten worden uitgestrooid, raadt de Commissie aan, dagelijks eene kleine mededeeling voor de pers te doen opmaken, die, snel gedrukt, in afdrukken aan de onderscheidene bladen worde toegezonden.

En hiermeê zich van haar last gekweten hebbende, rest der Commissie niets anders, dan aan den Kerkeraad van Voorthuizen en aan het Bureau van het Gereformeerd Kerkelijk Congres dank te zeggen voor de velerlei tegemoetkoming, haar bij de vervulling van hare taak verleend, en behoudt zij zich voor later eene nota in te dienen van de kosten van schrift en druk, alsmede expeditie en francatuur, waarvan de gelden door haar werden voorgeschoten.

Moge de arbeid der Commissie er iets toe bijdragen, om de zaken ordelijk te doen loopen, en werpe het samenzijn, onder de genadige leiding onzes Heeren, rijke vrucht af voor de reformatie onzer Kerken en voor de eere van onzen Koning en Heere.

Namens de Commissie voornoemd:

(was get.) A. KUYPER,

Rapporteur.

ROTTERDAM, 27 Juni 1887.

ART. 4.

De tijdelijke voorzitter geeft der vergadering in overweging, of zij naast de genoemden, ook andere personen voor het moderamen wil voordragen. Daar echter geen andere namen genoemd worden, wijst de vergadering met algemeene goedkeuring de genoemde broeders tot het vervullen hunner respectievelijke functiën aan.

ART. 5.

De gekozene broeders meenen zich aan deze keuzen als aan eene opdracht der Kerken niet te mogen onttrekken en treden in hunne functiën op: Dr. F. L. RUTGERS als praeses, Ds. F. LION CACHET met Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL als assessoren, en Ds. H. HOEKSTRA met Ds. J. C. SIKKEL als scriba's.

ART. 6.

De praeses wijst er op, dat hij zich niet behoeft aan te bevelen in de welwillendheid van de leden der vergadering, daar men vooral van broeders van eenzelfde gereformeerde belijdenis samenwerking verwachten mag. Hij herinnert, dat het op dezen 28 Juni, den eersten dag van dit Synodaal Convent, juist 313 jaren geleden is, dat de eerste Synode van de ontkomene Kerken uit Holland en Zeeland hare laatste zitting te Dordrecht hield. Tusschen toen en thans is veel overeenkomst, maar ook nog veel onderscheid. Ook nu hebben wij in meerdere of mindere mate dagen van strijd achter ons, maar de broeders van 1574 kenden den strijd nog in geheel andere mate. Men was te Dordrecht samen, als het ware te midden van Spaansche legers, die op drie verschillende plaatsen Holland bezet hadden, en die pas te voren het leger der Gereformeerden op de Mookerheide verslagen hadden. Leiden was sedert kort wêer belegerd. De Noord-Hollandsche Kerken moesten berichten, dat hare afgevaardigden, te land en ter zee door den vijand ingesloten, van de reize naar Dordrecht hadden moeten afzien. Op slechts weinige uren afstands, en ter zelfder tijd dat de Synode gehouden werd, vielen twee predikanten uit de Dordtsche Classis zelve, van welke de een door die Classis ter Synode was afgevaardigd, den Spanjaarden in handen, en werden terstond opgehangen. In het algemeen was de toestand van dien aard, dat allen, die aan die Synodale vergadering deelnamen, zich wel konden beschouwen als met een strik om den hals en met één voet op het schavot daar ter neder zittende. En toch, — op de 60 bladzijden folio van de notulen dier vergadering komt geen enkel woord voor, dat verraadt onder welke pijnlijke omstandigheden deze broeders samen waren. Zelfs omtrent Noord-Holland en de Classis van Leiden werd niet meer opgeteekend, dan dat er uit die Kerken niemand was opgekomen. Kalm en rustig werd alles afgehandeld. Laat dit ons ten voorbeeld zijn. Zij er onder ons, gelijk onder hen, geloofsmoed, geloofskalmte, geloofsrust, om, ziende op het Woord, te gaan in de wegen des Heeren; zucht voor orde en regel, om, gelijk de vaderen te midden van zooveel zwaarderden strijd, de zuivere lijnen te trekken. Dan mogen wij vertrouwen, dat God het werk uit genade zegenen zal.

ART. 7.

Op voorstel van den praeses wijst de vergadering thans twee personen aan, om als amanuenses den scriba's behulpzaam te zijn, namelijk de H.H. JB. VAN OVERSTEEG en J. W. VERHAAR.

ART. 8.

Een voorstel van den praeses, om, gelijk doorgaans in vergaderingen als deze gebruikelijk was, eene commissie te benoemen, ten einde de vergadering van praeadvies te dienen over de verschillende onderwerpen van het

Agendum, vindt algemeene instemming. Goed gevonden wordt, dat er voor al de negen volgende hoofddeelen van het Agendum ééne eenigszins talrijke commissie benoemd worde, opdat er eenheid in de adviezen zij.

ART. 9.

De vergadering hecht hare goedkeuring aan eenige bepalingen van orde, door de Commissie voor het Agendum voorgesteld (zie blz. 19, art. 1—7).

ART. 10.

Een voorstel van den praeses, om de Commissie van advies te doen bestaan uit 8 predikanten en 8 ouderlingen of rechtsgeleerden, wordt aangenomen. In die commissie worden door den praeses benoemd: de Broeders Dr. A. KUYPER, Dr. A. H. DE HARTOG, DS. H. W. VAN LOON, DS. B. VAN SCHELVEN, Dr. G. VAN GOOR, Dr. W. GEESINK, Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, DS. P. J. W. KLAARHAMER, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Mr. L. W. C. KEUCHENIUS, Mr. TH. HEEMSKERK, W. KUHLE WZN., W. A. VROLJK SR., J. C. FABIUS, J. ZUIDEMA, en W. VAN DE BLEEK.

De genoemde broeders verwijderen zich thans uit de vergadering, ten einde om één uur praeadvies uit te brengen over het dan aan de orde komend Deel II van het Agendum.

ART. 11.

Aan de orde komt thans de in Art. 6 van het Agendum genoemde regeling van de opgaven aan de pers. Wordt conform het rapport der Commissie ¹⁾ besloten; waarop de praeses in die Commissie benoemt de Brs. Dr. A. KUYPER en DS. F. LION CACHET.

ART. 12.

Naar Art. 6, 1e gedeelte, van het Agendum deelt DS. F. LION CACHET mede, wat door de Rotterdamsche broeders gedaan is, in zake de regeling van presentielijst, toegangskaart enz.; waarvoor de praeses namens de vergadering dankzegt.

ART. 13.

Daar de Commissie voor de credentialen met haren arbeid nog niet gereed is, wordt haar rapport te één ure aan de orde gesteld en de vergadering tot zoolang geschorst.

ART. 14.

De praeses heropent te één ure de vergadering en doet voorlezing van ingekomen telegrammen van de broeders F. W. G. TESEBELD te Deventer en Dr. L. WAGENAAR te Heeg, waarin zij te kennen geven, tot hun leedwezen verhinderd te zijn, de vergadering bij te wonen.

¹⁾ Zie blz. 20.

ART. 15.

Bij monde van Ds. J. BAJEMA brengt de Commissie in zake de credentialen haar rapport uit. Alle geloofsbrieven zijn in orde bevonden, behalve dat de Kerk van Nieuw-Vennep een kerkvoogd, en die van Ede een godsdienstonderwijzer afvaardigden. Daar deze broeders geen kerkeraadsleden zijn, kunnen zij niet als stemhebbende leden worden toegelaten, maar vindt de vergadering goed, deze twee broeders als adviseurs de vergaderingen van het Convent te laten bijwonen. Overeenkomstig het advies der Commissie worden de geloofsbrieven thans goedgekeurd, waarna de praeses voorlezing doet van de lijst der met keurstemmen tegenwoordige afgevaardigden ¹⁾.

ART. 16.

De praeses stelt nu aan de orde Deel II van het Agendum: *Regeling van het verband der Kerken* ²⁾, en verzoekt de Commissie van praeadvies het rapport van hare beraadslaging over dit deel uit te brengen. De Commissie voldoet hier-

¹⁾ Deze lijst is boven reeds opgenomen, blz. 13—16. Behalve de daar genoemden waren nog ongeveer een honderdtal kerkeraadsleden tegenwoordig, die als adviseerende leden ter vergadering waren afgevaardigd.

²⁾ Agendum, artt. 9—14.

Art. 9. Alsnu komt aan de orde het *eerste* vraagstuk, aldus luidende: Aangezien de Kerken Christi naar eisch van Gods Woord gehouden en verbonden zijn, niet elk op zich zelve, maar in onderling verband met elkander te leven, zoo wordt gevraagd, op welken voet de nu ontkomene Kerken zulk een verband nu reeds regelen kunnen? Of zulk een verband der Kerken, met het oog op de vele Gereformeerde Belijders en Kerkelijke groepen, die thans nog onder de Synodale Hiërarchie bleven of eigene formatie zochten, al dan niet slechts een *voorloopig* karakter zal dragen? Welke de kenteekenen zijn, waardoor zulk een voorloopig kerkverband van een duurzaam kerkverband onderscheiden is? En eindelijk, door welke termen en door welken naam men dit karakter van het kerkverband, ter afsnijding van alle misverstand, duidelijk kan aangeven?

Art. 10. Besluit het Convent tot regeling van het kerkverband over te gaan dan komt in de tweede plaats de vraag aan de orde, hoedanig de *samenvoeging der Kerken* bij dit verband zal zijn. Naar de oude Classikale en Provinciale saamvoeging van vóór 1816? Naar de Classikale en Provinciale saamvoeging van na 1816, gelijk die nu is? Alleen naar Classikale of ook naar Provinciale saamvoeging? Of en hoe Classen kunnen gecombineerd worden, zoo daarin vooralsnog te weinig Kerken zijn, om zelfstandig te handelen? Hoedanig deze combinatiën zullen zijn? Of het niet goed ware, terstond door de Kerken uit elke Provincie deze combinatie aan het Convent te laten voorstellen?

Art. 11. Ten derde zal alsdan te beslissen zijn, welke Kerk voor elke Classis of voor elke Combinatie van Classen op zal roepen? Indien er ook tot het houden van Provinciale Vergaderingen van meerdere Classen besloten wierd, welke Kerk deze Vergaderingen zal saamroepen? Hoevele malen des jaars deze Vergaderingen saâm zullen komen? Hoe de kosten van deze Vergaderingen zullen bestreden worden? En eindelijk, hoe men geraken zal tot de onderlinge visitatiën der Kerken?

aan bij monde van Dr. A. KUYPER. De rapporteur vraagt vooraf namens de Commissie verlof, om, zoo zij dit noodig oordeelt voor de adviezen over de verschillende deelen van het Agendum, zich leden te mogen assumeeren. De vergadering brengt hiertegen geene bezwaren in. Op voorstel van de Commissie van praeadvies wordt alsnu besloten, heden te behandelen Artt. 9—14 van het Agendum; Woensdag Artt. 15—25; Donderdag Artt. 26—38; en Vrijdag Artt. 39—48; terwijl van Art. 49 (particuliere vragen) aan het einde der werkzaamheden van iederen dag een gedeelte zal worden behandeld. Het alsnu medegedeeld rapport luidt als volgt:

Over Art. 9: 1. De plaatselijke Kerken zijn naar goddelijk recht gehouden en verbonden, om niet independentistisch op zich zelf te blijven staan, maar zich onderling te verbinden en saam te plaatsen onder het eenige zeggenschap van den Koning der Kerk.

Slechts dan *mogen* zij geen verband zoeken, en zijn zij hiervan verontschuldigd, wanneer zulks niet kan gevonden worden naar den eisch van Gods Woord, maar strekken zou tot verkorting der Waarheid of tot krenking van de koninklijke Majesteitsrechten van haar eenig Hoofd.

2. Zulk een verband van Kerken kan om de gelegenheden en omstandigheden niet met alle Kerken op even vasten voet aangelegd. Wel moet het in beginsel zijn een verband met *alle* Kerken, ook buiten ons land, die met ons ééne zelfde dierbare en gezuiverde belijdenis hebben, maar op zoo uitgebreide schaal kan het alleen door correspondentie werken.

3. Daarentegen behooren de meer bij elkander gelegen Kerken van ééne natie dit verband vaster te maken.

4. Daar intusschen het lichaam van Christus, ook voor zooveel het zich in onze natie openbaarde, één is, kan en mag geen *definitief* kerkverband opgericht, dan zulk een, waarbij *alle* geloovigen, die een zelfde zuivere belijdenis met ons deelachtig zijn, elk in hun eigen Kerk met ons saam kunnen werken.

Eisch voor een *definitief* kerkverband zou alzoo zijn, dat niet alleen de doleerende Kerken, maar ook de geloovigen die nog onder de Hiërarchie bleven, en evenzoo de broeders uit de Kerken van Ledeboer, en in de Chr. Ger. Kerk en andere Vrije Kerken met ons saamwerken.

Art. 12. Na regeling van deze aangelegenheden, zal men voor de vraag komen te staan: Of, hoe en wanneer er wederom eene *generale* Vergadering van alle ontkomene Kerken zal worden saamgeroepen? Of voor zulk eene Vergadering de naam zal worden aangenomen van: Voorloopige Synode der Doleerende Gereformeerde Kerken? Van wie de oproeping voor deze Synodale Vergadering zal uitgaan? Wie en op welke wijze naar deze Synodale Vergadering zullen afvaardigen? De Kerken afzonderlijk? De Kerken Classikaal bijeengevoegd? Of de Kerken Provinciaal saamgenomen? Waar deze Synodale Vergadering zal worden gehouden? Wanneer? Hoe de kosten te bestrijden?

Art. 13. Hieruit vloeit voort: de ontbinding en het ontslag van het Bureau van het Congres, en later de benoeming van Synodale Deputaten voor de afdoening van wat door het Synodaal Convent hun mocht worden opgedragen.

Art. 14. Keuze van een orgaan voor het doen van mededeelingen omtrent de Kerken en de „meerdere Vergaderingen”.

5. Zoolang dit nog niet het geval is, kan dus, naar het oordeel der Commissie, het aan te leggen kerkverband niet anders dan *voorloopig* zijn, en zou een *definitief* optreden eene ongeoorloofde aanmatiging en eene miskennis van de rechten der andere broederen zijn, terwijl het *voorloopig* optreden en een belijdenis van eigen onvolkomenheid, en de bede om met de overige broederen vereenigd te worden, insluit.

6. De kenteekenen, die hier beslissen, zijn: *a.* dat een voorloopig kerkverband niet aan de Belijdenis mag raken, en dat eene definitieve regeling, altoos in verband met de buitenlandsche Kerken, hiertoe wel gerechtigd zou zijn, hetzij om haar uit te breiden, hetzij om haar te verduidelijken; en *b.* dat een voorloopig kerkverband geen recht heeft om verandering in de Kerkenordering te maken, al spreekt het vanzelf, dat men, naar de gelegenheid der tijden en om het afstuiten op de onmogelijkheid, enkele bepalingen als onuitvoerbaar kan laten liggen.

7. Als naam stelt de Commissie voor, ons te noemen: *Doleerende Kerken*, en onze combinatie: „Voorloopig Kerkverband van Geref. Kerken (doleerende).” Doleerende hierbij opgevat in den zin, dat alle onze Kerken, als klagende naar God over de verongelijking zijner Kerken, doleerende zijn bij de Overheid, in zooverre deze een valsch kerkbestuur tegenover ons handhaaft, en zij toch, bij de gratie Gods regeerende, gehouden is aan Gods Kerken recht te doen.

Zoo echter, dat dit klagen om recht niet eischend en uit de hoogte loega, maar verzeld zij van belijdenis van eigen ontrouw en schuld. En evenzeer niet enkel bedoele zelfzuchtig recht voor zichzelf te zoeken, maar in medelijden en deernis ook een zoeken van recht voor de broederen zij.

Over Art. 10: Vat men de Kerken verkeerdelijk op als eene landseenheid, dan *deelt men ze in*, bij de Gereformeerde opvatting daarentegen *voegt men ze saam*. Saamvoeging onzer Kerken is dus plicht en daarvoor is te volgen de oude wijze van saamvoeging, maar onder aanneming van de na 1816 ingevoerde wijzigingen die niet zelden verbeteringen zijn.

Provinciale saamvoeging is geen eisch van ons kerkrecht. Wordt derhalve voorgesteld deze voorloopig te laten rusten, mits men vrijheid late aan de Classes van eene provincie, die nu reeds zich wenschten te combineeren tot eene *meerdere provinciale vergadering*, om zulks te doen.

De combinatie van de Classes worde opgedragen aan de Kerken van elke provincie, met verzoek, om daarover morgen te rapporteeren. Drenthe te voegen bij Overijsel of Groningen, en Noord-Brabant bij Zeeland.

Over Art. 11: De Kerken van elke Classis worden verzocht saam te vergaderen, en eene roepende Kerk voor te stellen. Classikale samenkomsten dienen elk jaar minstens viermaal gehouden, naar eisch van de Kerken-orde.

De kosten moeten door de Kerken der Classis gedragen.

Deputaten voor de visitatie moeten op de eerstvolgende vergadering der Classis benoemd. Twee voor elke Classis minstens.

Over Art. 12: Het samenkomen van eene *generale* vergadering reeds het volgend jaar, acht uwe Commissie stellig geboden, om de vele moeilijkheden, die ons te wachten staan.

Haar naam kan zijn: Voorloopige Synode van Gereformeerde Kerken (doleerende).

Oproepende Kerk zij ditmaal Utrecht; Utrecht plaats van samenkomst. De afvaardiging zij classikaal. Twee uit elke Classis, zonder meer.

De tijd zij de laatste week in Juni. De kosten voor deze samenkomst vrage men ditmaal aan de Kerken van Utrecht en Arnhem te dragen, tot later deze last over alle Kerken kan worden geslagen.

Over Art. 13: Het Bureel van het Congres dank te zeggen voor zijne goede

diensten, en het voorts te ontbinden, terwijl Deputaten zullen worden aange-
wezen, om de Kerken bij te staan.

Over Art. 14: Tenzij een eigen orgaan voorkeur verdiene, in onderhandeling
te treden met de redactie van *de Heraut*, en voor deze onderhandelingen te be-
noemen twee deputaten, die geheel buiten die redactie staan.

(was get.) A. KUYPER, *Rapporteur*.

ART. 17.

Na breedvoerige discussie in het algemeen over de Artt. 9—14 van
het Agendum en het daarover uitgebrachte praeadvies, waarbij ter sprake
komt het onderscheid tusschen het Gereformeerd Kerkverband en het
stelsel der Independenten, wordt overgegaan tot de behandeling van
Art. 9 met het daarover uitgebracht praeadvies. Bij de discussie hierover
wordt nader gesproken over het onderscheid tusschen een voorloopig en
een definitief Kerkverband, en over hetgeen eene Kerk eigenlijk tot eene
doleerende Kerk maakt. Men vindt goed in het rapport der Commissie
vóór „Gereformeerde Kerken” het woord „Nederduitsche” in te voegen; en
daarna wordt door de vergadering conform het praeadvies der Commissie
op Art. 9 besloten.

ART. 18.

Bij de bespreking van Art. 10 van het Agendum met het daarover
uitgebracht praeadvies wordt goedgevonden, dat de afgevaardigden heden
avond naar de provinciën in sectiën zullen samenkomen, om den volgenden
morgen aan de vergadering voor te stellen: mogelijke combinatiën van
Classen in ééne Classikale vergadering, zoo dit noodig en nuttig geacht
wordt, om reden in sommige Classen nog slechts enkele of in het geheel
geene Kerken tot reformatie overgingen. Conform het praeadvies op
Art. 10 wordt thans door de vergadering besloten.

ART. 19.

Bij de discussie over het praeadvies der Commissie over Art. 11 wordt
goedgevonden, dat de Kerken, die hedenavond naar de provinciën zullen
samenkomen, morgen aan de vergadering eene Kerk uit elke Classikale
combinatie zullen voordragen, die de eerstvolgende Classikale vergadering
zal hebben saam te roepen. De vergadering besluit verder conform het
over Art. 11 uitgebrachte praeadvies.

ART. 20.

Het praeadvies der Commissie op Artt. 12 en 13 van het Agendum
wordt door de vergadering als haar besluit aangenomen, waarbij Ds.
F. LION CACHET namens de Kerken een woord van hartelijken dank richt
tot de broeders, die als Bureau van het Gereformeerd Kerkelijk Congres
de Kerken van ons Vaderland door hunne adviezen hebben gediend.

ART. 21.

Conform het praeadvies der Commissie over Art. 14 wordt door de vergadering besloten. Als orgaan, in dat advies bedoeld, wordt „de Heraut” aangewezen. De praeses benoemt tot deputaten voor deze zaak: Ds. F. LION CACHET en Ds. H. W. VAN LOON.

ART. 22.

Daarna wordt de vergadering voor dezen dag door den praeses gesloten met het gebed na de handelingen des Kerkeraad.

WOENSDAG 29 JUNI.

ART. 23.

Des voormiddags te 9 ure heropent de praeses de vergadering van het Synodaal Convent en gaat voor in het gebed. Leest vervolgens uit Gods Woord 1 Timotheus 3.

ART. 24.

De praeses doet hierop mededeeling van de bij het moderamen ingekomen rapporten van de provinciale samenkomsten der vertegenwoordigde Kerken, gisteravond gehouden. Deze rapporten luiden als volgt:

In de provincie GELDERLAND zullen de Classes Arnhem, Nijmegen, Zutphen, Tiel en Zalt-Bommel gecombineerd vergaderen, daartoe de eerste maal saamgeroepen door de Kerk van Dieren; terwijl de Kerk van Voortuizen de vergadering van de Kerken der Classis Harderwijk saamroepen zal.

In de provincie ZUID-HOLLAND zullen de Classes Rotterdam, Dordrecht en Brielle, en eveneens de Classes 's Gravenhage, Leiden en Gouda gecombineerd vergaderen. Voor de eerste combinatie zal de oproeping uitgaan van de Kerk van Rotterdam, en eveneens voor de tweede combinatie van de Kerk van Leiderdorp.

In de provincie NOORD-HOLLAND zullen de Classes Amsterdam, Hoorn en Edam gecombineerd vergaderen, en de Kerk van Amsterdamde eerste vergadering saamroepen. De Classes Haarlem en Alkmaar zullen in gecombineerde vergadering door de Kerk van Haarlem voor de eerste maal worden opgeroepen.

In de provincie ZEELAND zullen de vier Classes gecombineerd vergaderen, en de Kerk van Middelburg zal voor de eerste maal deze vergadering saamroepen.

In de provincie UTRECHT zullen de Classes Utrecht en Wijk gecombineerd samenkomen, daartoe de eerste maal opgeroepen door de Kerk van Utrecht; terwijl de vergadering van de Kerken in de Classis Amersfoort door de Kerk van Bunschoten zal worden saamgeroepen.

In de provincie FRIESLAND vergaderen de Classes Sneek, Franeker en Heereveen gecombineerd, en eveneens de Classes Leeuwarden en Dokkum. De samenroeping van de vergadering der eerste combinatie zal voor de eerste maal door de Kerk van Hoeg geschieden, en die van de tweede combinatie door de Kerk van Reitsum. Ook wenschen de Friesche Kerken provinciaal saam te komen en hebben de Kerk van Kollum aangewezen, om haar daartoe voor de eerste maal saam te roepen.

In de provincie GRONINGEN vergaderen de vier Classes gecombineerd. De Kerk van Groningen doet de eerste oproeping daartoe uitgaan.

In de provincien NOORD-BRABANT en LIMBURG zullen alle Classes, daartoe voor de eerste maal opgeroepen door de Kerk van Klundert, gecombineerd saamkomen.

Conform deze voorstellen van voorloopige regeling wordt door de vergadering besloten.

Het rapport van de broeders uit de provincien OVERIJSEL en DRENTHE zal bij den aanvang van de namiddag-vergadering worden bekend gemaakt (zie hierna Art. 29).

ART. 25.

De praeses stelt Deel III, Artt. 15—17, van het Agendum aan de orde, handelende over *nog niet of nog slechts gebrekkiglijk ontkomene Kerken* ¹⁾.

¹⁾ Agendum, Art. 15—17.

Art. 15. Aangezien in onderscheidene Kerken nog slechts enkele geloovigen van hunne liefde voor de zuivere Religie en de zuiverder Kerkregeering lieten blijken, zonder dat zij naar het ambt der geloovigen voor alsnog tot de benoeming van Opzieners en Armverzorgers overgingen, zoo wordt gevraagd: hoe deze „beginsels van Kerken”, gelijk onze vaders ze noemden, tot vaster stand te brengen zijn? Of tijdelijk enkele geloovigen in onderscheidene dorpen zich hiertoe combineeren kunnen? Of deze combinatie zijn moet: de formatie eener plaatselijke Kerk in één dorp, waarbij de andere dan toetreden? Of ééne Kerk saamgevoegd uit meerdere dorpen? Of wel eene combinatie van zoovele Kerken als er dorpen zijn? En eindelijk hoe in dit geval de saamstelling van den Kerkeraad tot stand moet komen?

Art. 16. Overmits in tal van Kerken nog vele geloovigen zijn, die alsnog voor het ter hand nemen der reformatie terugdeinzen, zoo wordt gevraagd, welke middelen de Classen kunnen aanwenden, om onder deze aarzelende broederen het werk der reformatie door te zetten?

Art. 17. Naardien ook in vroegere jaren en buiten verband met de jongste

Op zijn verzoek brengt de Commissie van praeadvies bij monde van haren rapporteur Dr. G. VAN GOOR haar verslag uit, luidende als volgt :

W. BB! Uwe Commissie van advies heeft de eer, u aangaande dit deel van het Agendum te rapporteeren het navolgende:

Aangaande de in *Art. 15* bedoelde „beginsels van Kerken” is blijkbaar, dat zulke „beginsels” tot vasten stand moeten worden gebracht door de reformatie van plaatselijke Kerken. Samenvoeging van geloovigen uit meerdere dorpen tot ééne Kerk zou leiden tot eene vermenging van Kerken, in strijd met de waarheid, dat eene Kerk is de plaatselijke openbaring van het lichaam des Heeren.

Indien evenwel eenige Kerk derwijze is ingezonken, dat zich daarin slechts zóér enkele belijdende leden bevinden, kan deze Kerk op aanwijzing der Classis worden vertrouwd aan het opzicht eener genabuurde Kerk.

De wijze, waarop tot samenstelling des Kerkeraad's zal moeten worden gekomen, worde aan de Classis overgelaten, mits in het oog worde gehouden, dat het doel blijft de Reformatie aller Kerken en de grenzen der Kerken niet gewijzigd worden.

Wat aangaat de in *Art. 16* gevraagde middelen tot propaganda der Reformatie, achten wij te kunnen aanbevelen:

a. Het houden van samenkomsten, waarin de geloovigen ernstig bepaald worden bij het recht des Heeren en den plicht der geloovigen tot Reformatie.

b. Het houden van dergelijke samenkomsten, maar waartoe ook tegenstanders der Reformatie worden uitgenoodigd.

c. Het verspreiden van gepast geschriften, als „Geref. Praatjes, Petahja, de Broederkring, de Kleine Opwekker,” enz.

Door dezelfde middelen acht uwe Commissie, dat moet worden getracht, de in *Art. 17* bedoelde conventikels te bewegen tot aansluiting bij de doleerende plaatselijke Kerk, terwijl enkele vragen, als b. v. over het aantal leden, waarmee tot Reformatie kan worden voortgeschreden, behooren te worden overgelaten aan het advies der Classes.

(was get.) G. v. GOOR, Rapporteur.

ART. 26.

Nadat bij de discussie over *Art. 15* de uitdrukking „beginsels van Kerken” nader was toegelicht, als te kennen gevende: de Kerken in zwakken toestand, wat hare normale openbaring aangaat, en de aandacht er op was gevestigd, dat de aloude historische grenzen der Kerken niet wilkeurig mogen gewijzigd worden, zoodat vooreerst althans de bestaande grensregeling ongewijzigd dient te blijven voortbestaan, besluit de vergadering overeenkomstig het praeadvies der Commissie over dit Artikel.

ART. 27.

Bij de discussie over *Art. 16* van het Agendum en het praeadvies der gebeurtenissen, in onderscheidene steden en dorpen enkele groepen Gereformeerde belijders onder het juk der Synodale Hiërarchie zijn uitgegaan, zonder tot voorloopige vaste Kerkelijke instelling te geraken, zoo wordt gevraagd, op welke wijze deze groepen tot vaster staat en met de ontkomen Kerken in verband zijn te brengen?

Commissie dienaangaande wordt de aandacht er op gevestigd, hoe noodig het is, dat men in eene nog onder de hiërarchie verkeerende Kerk niet openlijk optrede tot ter hand neming van het werk der reformatie, tenzij eerst al het mogelijke beproefd zij, om de ambtsdragers in die Kerk, met belijdenis van eigen schuld en ontrouw, tot het aanvatten van dat werk te bewegen. De vergadering besluit conform het praeadvies der Commissie op Art. 16.

ART. 28.

Eveneens besluit de vergadering overeenkomstig het advies der Commissie op Art. 17, nadat was uitgesproken, dat de geloovigen uit nog niet ontkomene Kerken, die der reformatie genegen zijn, door de Classikale vergaderingen in de gelegenheid kunnen gesteld worden, in haar midden te verschijnen, om het advies der Classes aangaande de belangen hunner Kerken te vernemen, en hare hulpe in te roepen.

Daarna wordt de vergadering geschorst tot één uur.

ART. 29.

Na de heropening der vergadering wordt door de broeders van Overijssel en Drenthe te kennen gegeven, dat naar hun oordeel de Classes dier provinciën, tot op de eerst komende Synodale vergadering, tot ééne Classikale vergadering zullen moeten gecombineerd worden, voor de eerste maal saam te roepen door de Kerk van Zwartsluis. Dit wordt door de vergadering goedgevonden.

ART. 30.

Verder wordt goedgevonden, dat de voorloopig aangenomen combinatie van Classen zal blijven gelden tot de eerstvolgende voorloopige Synode; en dat iedere dus gevormde Classikale vergadering naar deze Synode zal afvaardigen één bedienaar des Woords en één ouderling met aanwijzing van secundi.

ART. 31.

Thans gaat de vergadering over tot de behandeling van Deel IV het Agendum: *Verband met geloovigen, die reeds vroeger het juk der Hiërarchie afwierpen, en zich voorshands op eigen voet hebben ingericht.*

1) Agendum, artt. 18—21.

Art. 18. Dewijl reeds sedert lang onderscheidene malen een deel der geloovigen tegen de aanranding van Jezus Koninklijke Heerschappij door de Synodale Hiërarchie in verzet is gekomen, en reeds sedert 1834 meerdere groepen dezer broederen zelfs op uitgebreide schaal, tot Kerkelijke regeling zijn overgegaan, zoo wordt gevraagd welke weg moet worden ingeslagen, om met deze groepen tot vereeniging te geraken, en alzoo het optreden in wel geordend verband van de Gereformeerde Kerken in deze landen voor te bereiden?

Art. 19. Deze vraag eischt afzonderlijke bespreking ten opzichte van het

Namens de Commissie van praeadvies brengt Dr. A. KUYPER rapport uit, luidende:

Over Art. 18. Uitgangspunt behoort te zijn: de onverzwakte en besliste belijdenis dat alle diegenen, die eenzelfde belijdenis der waarheid zijn toegedaan, en in de kerkregeering zich voegen onder ééne zelfde Kerkenordering, kerkelijk niet op den duur gescheiden mogen blijven, en niet mogen rusten totdat alle zonen van hetzelfde huis weer in één band van kerkelijke gemeenschap vereenigd zijn.

Voorts, dat wij, als de laatstontkomenen en die dus het langst volhard hebben in den verkeerden weg, de grootste schuldenaren zijn en ons het diepst hebben te verootmoedigen.

En eindelijk, dat het niemand past of voegt, vittend of bedilziek in de ingewanden van anderer groepen verleden te woelen, maar dat wij allen hebben te zien op aller eenparige belijdenis en de door allen erkende eenheid van kerkelijke ordening.

Dankende wij God en den Vader, dat Hij in zijne oneindige barmhartigheid én vroeger in veler anderer én nu in onze harten de bereidvaardigheid, om ons onder het juk Christi te stellen, door zijnen Heiligen Geest verwekt heeft.

Over Art. 19. Bij het bespreken van de vereeniging met de broederen die zich noemen „de Christelijke Gereformeerde Kerk” mag nooit gedacht aan een staan in tweërlei Kerk, zoodat men nu óf uit de eene in de andere zou overgaan, óf beide zou saamsmelten, maar moet uitgangspunt zijn de overtuiging, dat beide groepen behooren tot en staan in „de vergadering der geloovigen”, en in zijn in den wortel der historische Gereformeerde Kerken dezer natie.

Waar derhalve én zij én de thans ontkomene Kerken zich in den vorm van kerkregeering openbaarden, staan niet twee Kerken naast elkaar, maar twee kerkbesturen, die beide beweren autoriteit over de ééne zelfde Gereformeerde Kerk te bezitten of te moeten bezitten.

Daar nu echter, naar den loop der dingen, deze beide plaatselijke kerkbesturen niet op eenmaal ineen kunnen smelten, is het geraden, beiderzijds te erkennen: 1°. dat de toestand, waarop men behoort aan te houden, die van ineensmelting is, maar 2°. dat men tijdelijk als abnormaal deze gedeeldheid drage, en er op bedacht zij, om, bij ontstaande vacature in beide besturen, telkens de ineensmelting te beproeven.

Onzerzijds staat alzoo reeds nu niets aan deze ineensmelting in den weg, mits het kerkbestuur hunnerzijds slechts aan geen andere banden gebonden zij dan de Formulieren van Eenigheid en de Kerkenordering.

Daarentegen mogen en kunnen wij ons niet voegen onder het hunnerzijds aanvaarde Reglement van 1869, naardien de beginselen van dit Reglement in meer dan één opzicht anders zijn dan die van onze Kerkenordering.

De vraag, of en welke stappen nu reeds te doen waren, om deze goede en van God gebodene ineensmelting tot stand te brengen, dient beantwoord in dien

die saamleven onder den naam van „de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland”, ingevolge het Reglement van 1869.

Art. 20. Insgelijks afzonderlijk ten opzichte van de groep, tot wier optreden het woord en het werk van wijlen Ds. LEDEBOER den stoot gaf.

Art. 21. En insgelijks afzonderlijk ten aanzien van de groepen, die zich hier en daar als „vrije kerk”, „vrije gemeente”, of nog voortbestaande „kruiskerk” openbaarden.

zin, dat overijling hier schaden zou, maar dat het goed ware zoo elke Kerkeraad onzerzijds zich tot den Kerkeraad van dezelfde Kerk hunnerzijds richtte, om betuiging van broederlijke eenheid te doen, in bescheidenheid en onder belijdenis onzer tekortkoming hen te danken voor wat zij dusver voor de verbreiding des zuiveren Evangelies deden, en hun de verzekering te bieden van onze hartelijke bereidwilligheid, om op den voet van de Drie Formulieren van Eenigheid en van de beiderzijds aanvaarde Kerkenordering op paden van eenheid te gaan wandelen.

Practische voorstellen zijn in dit stadium der quaestie nog niet te doen.

Alleen zou het wellicht aanbeveling verdienen, zoo dit Convent een zestal Deputaten aanwees, om (natuurlijk zonder macht om te handelen) op de wijze die het geschikst zou blijken, de gedeeldheid die thans bestaat om te zetten in een wederzijdsch pogen tot samenwerking, en als zoodanig te benoemen de heeren : Prof. Dr. F. L. RUTGERS, Prof. Dr. A. KUYPER, Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, W. KUH-
LER WZN., Mr. L. W. C. KEUCHENIUS en Prof. Jhr Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN.

Over Art. 20. Met de broeders, in dit artikel bedoeld, en die aan niets anders dan aan de Formulieren en de Kerkenordering gebonden zijn, zal nu reeds tot meer practische houding kunnen worden overgegaan, en wel op dezen voet :

1°. dat hunne Kerken in plaatsen, waar onzerzijds nog geen Kerkeraad optrad, zich op gelijken voet als de ontkomene Kerken tot de Regeering wenden, en als Kerkeraad voor heel de Kerk dier plaats optreden ;

2°. dat in plaatsen, waar hunnerzijds een Kerkeraad naast een Kerkeraad onzerzijds staat, beide Kerkeraden van ééne en dezelfde Kerk zullen zijn, maar tijdelijk in hun tweeheid geduld ;

3°. zóó echter dat zij met ons, hetzij bij beurten, hetzij gezamenlijk, deputeeren naar de Classis, en attestatiën gemeen maken ;

4°. dat voorkomen worde het optreden van Kerkeraden hunner- of onzerzijds, waar reeds, van welke zijde ook, een Kerkeraad optrad ;

5°. dat zij en wij in de keuze der Psalmberijming geheel vrij blijven, ter beslissing van elken Kerkeraad ;

en 6°. dat hiervan aan hunne Kerkeraden worde kennis gegeven ; en twee Deputaten worden benoemd om die zaak te bevorderen, en als zoodanig te benoemen de heeren Ds. F. LION CACHET en Ds. P. J. W. KLAARHAMER.

Over Art. 21. Bij deze Kerken zal te onderzoeken zijn, of zij met ons de Formulieren en de Kerkenordering aanvaardden, en geen andere banden hebben gelegd, en waar deze onderzoeking bevredigend uitvalt, zal men alzoo handelen :

1°. zij zullen worden genoodigd, zich tot de Regeering te wenden op gelijken voet als wij ;

2°. hebben zij dit gedaan, dan zullen zij in plaatsen, waar wij niet kerkelijk optraden, als Kerkeraad der Kerk te dier plaatse erkend worden, mits zich voegende onder onze Classis ;

3°. in plaatsen, waar wij ook kerkelijk optraden, zullen zij naar het oordeel der Classis tijdelijk met hun eigen Kerkeraad naast den onzen erkend worden, mits er eenheid van attestatiën ontsta, en de Kerk op de Classis als ééne Kerk optrede, 't zij bij toerbeurt de afvaardiging geschiede, 't zij door beide Kerkeraden gezamenlijk ;

4°. aan deze Kerkeraden worde hiervan door de Classis kennis gegeven ;

5°. het Convent benoeme twee Deputaten, om hierin met de Classen te handelen ; en als zoodanig te benoemen de heeren Dr. G. VAN GOOR en Dr. W. GEESINK.

(was get.) A. KUYPER, *Rapporteur.*

ART. 32.

Bij de beraadslaging over Art. 18 en het daaromtrent uitgebrachte praeadvies, spreekt de Kerk van Leiderdorp de wenschelijkheid uit, bijzonder met het oog op de begeerde vereeniging, een algemeenen bededag in onze Kerken te houden; en daartoe ook de Gereformeerde Kerken, die in een ander verband leven, op te wekken.

De vergadering oordeelt, dat zij de bevoegdheid mist een bededag uit te schrijven. Men besluit de gedachte, door de Kerk van Leiderdorp uitgesproken, nog nader op dit Convent te overwegen, na de Commissie van praeadvies daarop gehoord te hebben.

Overeenkomstig het advies der Commissie aangaande Art. 18 wordt door de vergadering besloten.

ART. 33.

De praeses stelt aan de orde de bespreking over Art. 19. Breedvoerig wordt hierover gediscussieerd; vooral wordt ook de nadruk hierop gelegd, dat de tegenwoordige toestand van gescheiden te liggen zonde voor God, en de vereeniging dure roeping is, daar de Kerk de saamvergadering is der geloovigen, en zij allen, aan wie eenzelfde genade in het bezit der zuivere belijdenis geschonken is, leden van dezelfde Kerk zijn en dus niet onder twee besturen mogen leven. Onzerzijds mag dus niet gerust worden, zoolang wij niet deden wat onze hand te doen vindt. De vergadering besluit dan ook conform het praeadvies; en draagt aan Dr. A. KUYPER op, een schrijven te concipiëeren, waarvan de Kerken, die zulks begeeren, zich zullen kunnen bedienen, tot het einde in het praeadvies der Commissie vermeld.

ART. 34.

Bij de bespreking over Art. 20 en het door de Commissie daaromtrent uitgebrachte praeadvies, doet de rapporteur eenige mededeelingen aangaande hoopgevende samensprekingen, gehouden met afgevaardigden van de bedoelde Kerken; waarvan het advies over dit artikel de vrucht is. Overeenkomstig het advies der Commissie in zake dit artikel wordt door de vergadering besloten.

Eveneens vereenigt zich de vergadering met het advies der Commissie over Art. 21.

ART. 35.

Thans komt in behandeling Deel V, Artt. 22—24, van het Agendum: *Verband met de Gereformeerde Kerken buiten onze grenzen, bijzonderlijk met die van Nederlandsche herkomst* ¹⁾.

¹⁾ Agendum, artt. 22—24.

Art. 22. Overmits de Kerken Christi niet afgesloten mogen blijven binnen de grenzen van één bepaald land, maar zich bewust hebben te blijven van hunnen

Over deze artikelen luidt het rapport der Commissie van praeadvies als volgt:

Over Art. 22. Gelijk reeds in de bijvoeging van het wordeke „Nederduitsche” vóór de benaming „Gereformeerde Kerken (doleerende)” blijkt, hebben wij er op uit te zijn, als Kerken ons van onzen samenhang bewust te blijven met de Kerken Christi ook over onze grenzen. In den wortel zijn zij allen één, en slechts uit overeenstemming in taal en uit gemeenschappelijk doorleefde historie volgt, dat enkele Kerken meer doorgaande samen verbonden leven. Van daar de drang, dat dat gemeenschappelijk leven zich althans zal toonen, wanneer gewichtige gebeurtenissen voorvallen, zooals ten huidigen dage in onze Kerken geschiedt. Uwe Commissie acht het mitsdien noodig, dat der Kerken buitenaf kennis worde gegeven van de vrijmaking veler Kerken in ons vaderland. Zij meende, dat het noodig ware, hetzij aan de die Kerken vertegenwoordigende Synoden, hetzij aan de plaatselijke Kerken zelve — voor het laatste is nog misschien wel het meeste te zeggen — een schrijven te zenden. Voor de hand ligt het, om daarin uit te gaan van de laatste uiting van gemeenschappelijk leven in de bijeenkomst der Kerken te Dordrecht in 1618—19. Met enkele trekken zou vermeld moeten worden de geestelijke inzinking onzer Kerken in de laatste eeuw, waardoor het een wereldlijken monarch mogelijk werd zulk eene overmacht over haar te verkrijgen, dat zij willig, althans slechts onder zwak protest en zonder openbaring van kloeke energie, bogen onder het juk eener hiërarchie, die onder gereformeerde namen getrouwelijk op Roomsche leest is geschoeid. Voorts zou vooral op den voorgrond moeten worden gesteld, dat daarom het bukken onder deze hiërarchie zoo schuldig was, wijl van meet af de toeleg duidelijk werd om door dezen hefboom de belijdenis uit het midden der Kerken uit te lichten. En te meer worde dan de nadruk gelegd op de groote gunst, die de Heere onze God Zijner Kerken bewees, door ze in dien staat van ellende nog aan te zien en de hand Zijner ontferming aan haar te slaan. Nu, na deze vrijmaking, moeten zij dus weër de zoolang onderbroken gemeenschap oefenen, in de hoop, dat eens de dag weër aanbreke, waarop wat te Dordrecht gezien werd zich nog eens moge herhalen en de heerlijke eenheid van al Jezus' Kerken op eene generale Synode worde vertoond.

samenhang met de Kerke Christi van Gereformeerde belijdenis ook over onze grenzen, zoo wordt gevraagd: op welke wijze deze vergadering aan de buitenlandsche Kerken kennis zal geven van de vrijmaking veler Kerken in ons vaderland? Aan welke Kerken deze kennisgeving zal gezonden worden? Wie hiermede zullen worden belast?

Art. 23. Ter onderhouding van duurzame correspondentie met de buitenlandsche Kerken, wordt gevraagd, of men dezerzijds afgevaardigden zenden zal naar andere vergaderingen buitenaf? Als ook, of men aan de buitenlandsche vergaderingen verzoeken zal het zenden van afgevaardigden naar onze eerstvolgende generale vergadering? Alsmede, wie hiertoe gedeputeerd worden, en desvereischt, hoe de kosten dezer deputatiën zullen gevonden worden?

Art. 24. En eindelijk, overmits veel kwaad en valsch gerucht omtrent onze zaken ook buitenaf verspreid wordt; of het niet wenschelijk ware, in de Engelsche of Duitsche taal een klein geschrift te doen uitgaan ter voorlichting van de broederen buiten af? Alsmede, of niet in buitenlandsche kerkelijke periodieke geschriften eene gestadige mededeeling omtrent den loop onzer zaken kon gedaan worden?

Zulke kennisgeving acht uwe Commissie, dat zou moeten gezonden aan de Kerken van Gereformeerde belijdenis. Dan reeds is de taak omvangrijk genoeg. Alleen daar kan van rechte, levendige gemeenschap sprake zijn, waar men metterdaad in den grondslag accordeert. Men kan dus de lijst volgen der Kerken, die, in wat vorm ook, nog de Gereformeerde confessie hebben en handhaven.

Uwe Commissie meent, dat het beste ware deze zaak toe te betrouwen aan een viertal deputaten en neemt de vrijheid eenige namen daarvoor voor te stellen. Het zijn de H.H. Prof. Dr. F. L. RUTGERS, Ds. F. LION CACHET, Prof. Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en Prof. Dr. J. WOLTJER.

Over Art. 23. Correspondentie onderhouden vereischt ook, dat van tijd tot tijd de schriftelijke gemeenschap vervangen worde door de afvaardiging van personen. Van daar dat uwe Commissie nuttig acht, om, voor zoover daarvoor mannen zullen worden gevonden die tijd en geschiktheid hebben, afgevaardigden naar andere vergaderingen buitenaf te zenden. In allen gevalle zal het naar hare meening goed zijn te verzoeken, dat afgevaardigden herwaarts worden gezonden. Daar het moeilijk is, nu reeds namen te noemen, geeft uwe Commissie in overweging, om, zoo eene uitnoodiging herwaarts komt, der Kerken van Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage en Utrecht op te dragen, samen een drietal gedeputeerden, een bedienaar des Woords, een ouderling en een armverzorger derwaarts te zenden. De uitnoodiging om herwaarts te komen kan uitgaan van de Kerk van Utrecht, in overleg met de gedeputeerden onder punt 22 genoemd. De kosten voor deze deputatie zouden dan moeten worden gevonden, hetzij door de vier genoemde Kerken, of door de Classen waartoe die Kerken behooren.

Over Art. 24. Wat voorts punt 24 aangaat, acht uwe Commissie het zeer noodzakelijk, dat tot het opstellen van zulk een geschriftje worde overgegaan. In zoo beknopt mogelijken vorm zou daarin de toestand onzer Kerken moeten geteekend en de aanvankelijke loop der hedendaagsche geschiedenis op ons kerkelijk gebied. De vervaardiging hiervan ware wellicht best opgedragen aan de reeds meer vermelde commissie, met volmacht om óf zelve dien arbeid te verrichten, óf aan iemand in of buiten haren kring dezen arbeid op te dragen. Om zooveel mogelijk alle Kerken te bereiken, zou dat geschrift moeten verschijnen, behalve in de Engelsche en Duitsche talen, ook in de Fransche. Worde dan als nevendoel bij de bestrijding van valsche voorstellingen niet uit het oog verloren, dat de vermelding van den zegen, dien de Heere op aanvankelijk genadig verleende getrouwheid schenkt, misschien nog zou mogen dienen als instrument, om ook elders het ingezonken leven nog te prikkelen tot nieuwe energie.

Gestadige mededeeling van den gang van zaken in buitenlandsche kerkelijke periodieke geschriften, ware gewis een treffelijk middel te achten om den hernieuwden band te sterken en opkomende valsche voorstelling aanstonds tegen te gaan. Voor de uitvoering hiervan ware misschien te zorgen door van tijd tot tijd eene resumtie te doen vervaardigen der belangrijkste officieele mededeelingen, die in de *Heraut*, na eventueel getroffen accoord, worden opgenomen.

(was get.) B. VAN SCHELVEN, *Rapporteur*.

Overeenkomstig dit advies der Commissie wordt door de vergadering besloten.

Mededeeling wordt gedaan van een broederlijk schrijven der Schotsche Seceders aan dit Synodaal Convent gericht; welk schrijven namens het Convent door Ds. F. LION CACHET zal worden beantwoord.

ART. 36.

Wordt overgegaan tot de behandeling van Deel VI van het Agendum, Art. 25: *Van de stichting van Gereformeerde Kerken onder de Heidenen en van de zending onder de Joden* ¹⁾.

Hierover is het praeadvies der Commissie van dezen inhoud:

Wat art. 25 aangaat, meent uwe Commissie voorshands nog niet te kunnen adviseeren om verder te gaan dan het duidelijk poneeren van het beginsel, dat de Kerken gehouden zijn om den arbeid, te kwader ure en ten gevolge van hare ontrouw haar uit de hand genomen door genootschappen en vereenigingen, weër op te nemen, om de belangen van reeds onder de heidenen gestichte Kerken te behartigen en voor de stichting van meerdere te ijveren. Meest zal dit voor de toekomst, evenals in het verleden, wel komen voor rekening der Classen aan de zeekust gelegen, die nl. van Amsterdam, Rotterdam en Middelburg, voor zooverre althans de uitvoering van dien arbeid betreft. Voor de voorziening in de kosten aan dezen arbeid verbonden zullen natuurlijk alle Kerken moeten worden aangezocht. De nadere regeling dezer aangelegenheid zal nog tot eene, zij het niet al te verre, toekomst moeten verschoven worden. Voorshands zouden de Kerken reeds kunnen aanvangen met belangstelling er voor te toonen, door gelden bijeen te zamelen, door nu reeds zeker eens, liefst meermalen, zoo mogelijk zelfs elke maand, er voor te collecteeren, terwijl dit Synodaal Convent een tweetal deputaten zou kunnen benoemen, aan wie die gelden werden ter hand gesteld, om dan te worden besteed op eene wijs als het naast aan de toepassing van het door ons gehuldigd beginsel toekomt. Aan diezelfde broederen zou dan misschien kunnen gevraagd worden, eenig plan te ontwerpen, waardoor bereiking van het voorgestelde doel het best zou geschieden. Zoo moge dan de weg gebaad worden om de vereenigingen, die dusverre, soms met beschamenden ijver, zich deze zaak hebben aange trokken, er toe te brengen, dat zij haar arbeid kunnen doen oplossen in het werk, dat de Kerken zelve dan doen.

Onderscheiden van den arbeid der stichting en onderhouding van Gereformeerde Kerken onder de heidenen, is die van de zending onder de Joden. Ook de Jood mag onder ons niet wonen zonder dat hem de komst van zijn Messias worde aangezegd. Deze arbeid is het werk der plaatselijke Kerken in elke stad en op ieder dorp, en vormt een deel van den arbeid der Kerk, om bij de zielen waaronder zij geplaatst is, door bekendmaking van Gods raad en wil, alle onkunde te bestrijden.

Alleen door den Kerkeraad van Amsterdam zou, naar uwe Commissie meent, de arbeid nog wat meer omvangrijk moeten aangevat, om het groote aantal Joden, dat in de plaats waar zij woont vertoeft. Overweging zou het misschien verdienen, een bepaalden persoon voor dezen arbeid aan te wijzen en hiervoor de hulp van andere Kerken te ontvangen.

(was get.) B. VAN SCHELVEN, *Rapporteur*.

¹⁾ Agendum, art. 25.

Art 25. Naardien de Kerken onzes Heeren de roeping hebben, om haar heil niet alleen zelve te genieten, maar om ook in den Naam des Heeren te gaan tot hen, die vooralsnog buitenstaan, zoo wordt gevraagd, of deze vergadering zich niet terstond zal uitspreken voor de gehoudenheid der Kerken, om de zending onder de Heidenen en onder de Joden ter hand te nemen?

De vergadering vereenigt zich met dit advies; waarna de H.H. Ds. F. LION CACHET en W. HOVY worden aangewezen als de twee daarin bedoelde Deputaten.

ART. 37.

Nadat eenige der ingezonden particuliere vragen, namens de Commissie van praeadvies, deels door Dr. W. GEESINK, deels door Prof. Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, beantwoord zijn, wordt de vergadering voor dezen dag door den praeses met het gebed gesloten.

DONDERDAG 30 JUNI 1887.

ART. 38.

De praeses opent de vergadering met het gebed en leest voor uit Gods Woord Handelingen 20: 18 tot het einde.

ART. 39.

De vergadering verleent verlof aan de afgevaardigden der Kerken van Kampen en Aalst, na de zitting van heden te vertrekken. Ook de broeders uit de „gemeente van Ledeboer” te ter Neuzen en omtrek geven te kennen, dat zij na afloop dezer samenkomst niet langer blijven kunnen. Aan eenige leden der Commissie van praeadvies wordt toegestaan zich voor eenigen tijd te verwijderen wegens commissievergadering.

ART. 40.

Op de vraag, tot wie de broeders in de nog niet ontkomene Kerken zich thans hebben te wenden om advies en bijstand, wordt geantwoord: tot de Classis, die tot dat einde een tweetal adviseurs kan deputeeren. Bovendien worden de B.B. Ds. B. VAN SCHELVEN en W. KUHNER WZN. door de vergadering gedeputeerd, om des verlangd de Classen te dienen van advies.

ART. 41.

De vergadering spreekt uit, dat de dienaren des Woords, die naar aanwijzing der Classikale vergadering namens de Kerken waarin zij dienen vacante Kerken als consulenten bijstaan, slechts eene raadgevende stem hebben in den Kerkeraad. Kerkeraden kunnen ook zonder hem vergaderen; echter blijft het in het belang der Kerk zelve altijd geraden, zooveel mogelijk in overleg met de consulenten te handelen.

ART. 42.

Aan de orde is thans Deel VII, Artt. 26—35, van het Agendum: *Van de bediening des Woords en der Sacramenten.*

Allereerst komt in behandeling Artt. 26—29 ¹⁾, waarover de Commissie, bij monde van Dr. A. KUYPER, het volgende advies uitbrengt:

Op *punt 26* luidt het antwoord:

Naardien art. 4 der Kerkenordening bepaalt, dat en te welken opzichte beoefende onderzoekinge zal plaats hebben, behoort hier alleen gehandeld over drie vragen:

1°. Of de onderzoeking zal plaats hebben door ééne Classe op eenmaal, dan wel, gelijk eertijds in sommige deelen van ons land gebruikelijk was, onderscheiden zal worden in een *voorbereidende* en een *afdoende* onderzoeking, gemeenlijk *præparatoire* en *peremptoire* examen genoemd?

Te dien aanzien nu is de Commissie van oordeel, dat dit dient vrijgelaten, en eerst dan van overwegend belang kan zijn, indien het getal der aankomende candidaten het getal der vacante plaatsen ging overtreffen, of ook indien een nog weinig voltallige Classe bezwaar mocht maken, om de gansche onderzoeking zelve te doen; voor welk laatste geval intusschen altoos de uitweg openblijft dat de Classe de hulp van andere broederen inroep.

2°. Of er slechts twee Synodale Deputaten zullen worden aangewezen, om alle examens bij te wonen, dan wel, of er b. v. een zestal zullen worden aangewezen die bij toerbeurten gaan?

Waarop uwe Commissie adviseert, dat een zestal worde aangewezen, die een vasten rooster zullen opmaken, met overspringsing van de examina in hun eigen Classis; en hiervoor aan te wijzen de heeren: Ds. F. P. L. C. VAN LINGEN, Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, Ds. B. VAN SCHELVEN, Dr. G. VAN GOOR, Dr. W. GEESINK en Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH; met de bepaling dat geen examen zonder het bijzijn van „Deputati Synodi” zal gehouden worden.

En 3°. Welke bepalingen zullen vaststaan voor het onderzoek naar de leer en de gaven?

(¹) Agendum, artt. 26—29.

Art. 26. Dewijl de toelating tot de Bediening des Woords en der Sacramenten onverwijld voorziening vereischt, zoo wordt gevraagd: Welke regelen te stellen zijn voor de onderzoekinge van degenen, die zich daarvoor aanmelden? Alsook, of deze vergadering eenige broeders deputeeren zal, om de Classikale onderzoekingen bij te wonen, ten einde deze onderzoekingen in de onderscheidene Classes op een eenparigen voet mogen gehouden worden? En eindelijk, welk formulier in alle Classes aan hen, die geschikt bevonden worden, ter teekening zal worden voorgelegd?

Art. 27. Naardien personen, die in onderscheidene Kerken of groepen van Kerken reeds tot de Bediening wierden toegelaten en werkzaam waren, zich voor den dienst in onze Kerken konden aanmelden, zoo wordt gevraagd: Op welke wijze de Classes hierin te werk zullen gaan, ten opzichte van hen die later pas onder de Hiërarchie uitkomen; van hen die in vrije Kerken optraden; en van hen die zonder kerkelijk verband den titel van Dienaren des Woords voeren?

Art. 28. Daar ook buitenlandsche Kerken ons Dienaren kunnen afstaan, zoo wordt gevraagd, hoe men handelen zal met hen die uit het Buitenland zich aanmelden?

Art. 29. Is het raadzaam om thans op eenigszins uitgebreide schaal gebruik te maken van het bij Art. 8 der Kerkenorde erkende recht der Kerken, om ook ongestudeerde personen *van singuliere gaven* te roepen, en op welke wijze behoort alsdan deze zaak geregeld?

Waarop uwe Commissie adviseert te bepalen, dat de zich aanbiedenden, na overlegging van hunne academische en kerkelijke attestaties, onderzocht zullen worden:

- in de uitlegkunde des O. en N. Testaments;
- in de leerstellige godgeleerdheid;
- in de geschiedenis der Kerk, bijzonder van ons vaderland;
- in de kennisse der Heilige Schrift;
- in de geschiedenis der leerstukken;
- in de practicale godgeleerdheid en in het kerkrecht;
- en voorts, dat zij gehouden zullen zijn te onderteekenen de formule die in 1619 is vastgesteld.

Eindelijk is de Commissie van oordeel, dat ieder moet worden vrijgelaten om zich aan te melden, onverschillig waar hij zijne opleiding genoot, en dat alleen deze bepaling te maken zij, dat iemand, die geen candidaat in de Heilige Godgeleerdheid is, ook zal kunnen onderzocht worden in de Nederlandsche taal, de geschiedenis des vaderlands en de aardrijkskunde.

Op *punt 27* worde geantwoord:

1. dat zij, die pas later van onder de Hiërarchie uitkomen, voor de eerstkomende jaren zullen kunnen volstaan met de onderteekening van het Formulier;
2. dat zij, die in de Christ. Ger. Kerk reeds dienst deden in het Woord, naar het believen der Classis óf op onderteekening van het Formulier, zonder meer, óf met nadere onderzoekinge kunnen worden toegelaten;

en 3. dat bij degenen, die van andere Kerken van minder vaste formatie mochten overkomen, zal geëischt worden het bewijs van hunne gereede ordening, en dat het aan de Classis vrij zal staan, deze óf nader te onderzoeken. óf bijaldien hunne gaven singulier bleken, hen toe te laten op grond van art. 8.

Dit een en ander altoos in afwachting van de onderhandelingen met deze Kerken. Overmits, zoo deze Kerken onder onze Classis komen, het af zal hangen van de onderhandelingen over deze toetreding, of bij hen in dienst zijnde leeraren zonder nadere onderzoeking of onderteekening zullen worden erkend.

Eindelijk stelt uwe Commissie voor, dat in geen der drie bovengenoemde gevallen gehandeld worde zonder consent van de zes Deputati Synodi.

Op *punt 28* stelt uwe Commissie voor te antwoorden:

Uit het Buitenland komende personen zullen, zoo zij reeds Dienaren waren, opening hebben te doen aangaande hunne ordening, en voorts in *colloquium doctum* door de „Deputati Synodi” worden onderzocht. Is dit geschied, dan zullen de Classen hen zonder nadere onderzoekinge kunnen toelaten, mits zij het Formulier onderteekenen.

En eindelijk op *punt 29* worde geantwoord als volgt:

De bepaling van art. 8 der Kerkenordering is geen uitvlucht, om in een tijdelijk gemis van leeraren te voorzien, maar een eerbiedigen van Gods vrijmachtige genade, om ook zonder studie aan enkele personen zóó bijzondere gaven van kennisse des Woords, van kennisse van geestelijke nooden, van toepassing des Woords en van welsprekendheid te verleenen, dat Hij, buiten alle menschelijke berekening om, dezulken blijkbaar aan Zijne Kerk schonk als getuigen en vertroosters der zielen, van wier aanzijn in de Kerken deze alsdan profijt mogen en behooren te trekken.

En overmits de Heere in de schenking dezer gaven vrijmachtig is, zoo kan het zijn, dat Hij juist in tijden van gebrek aan lang voorbereide leeraars, Zijne Kerken met zulke personen wil te hulp komen. Zij vallen eigenlijk niet onder de categorie der leeraars, maar meer onder die der profeten des N. Verbonds.

Ook thans hebben onze Kerken alzoo, bij die gebleken behoefte aan Bedienaren des Woords, om te zien, of het den Heere ook beliefd heeft ons op deze wijze te hulp te komen. Opdat echter de verlegenheid niet voor singuliere gaven Gods doe aanzien, wat welbezien dien naam niet verdienen zou, zoo stelt uwe Commissie voor:

1. dat in den regel niemand zich als zoodanig zelf zal kunnen aanmelden;
2. dat alleen zij in aanmerking zullen komen, die eene verkiezing van eenige Kerk hebben;
3. dat, zoo eene Kerk zulk een broeder, als bezittende haars oordeels singuliere gaven, aan de Classis voordraagt, de Classis hem onderzoeken zal:
 - in de kennisse der Heilige Schrift;
 - in de leerstellige godgeleerdheid;
 - in de vaderlandsche kerkgeschiedenis;
 - en in het gereformeerde kerkrecht;
 en voorts onderzoekinge zal doen naar zijne gave, om niet slechts eene stichtelijke toespraak te houden, maar om het Woord te bedienen en toe te passen; alsmede naar zijne welsprekendheid.

Eindelijk zal de Classis hem een tijd lang in het privé laten proponeeren, en voorts met hem handelen zooals zij bevinden zal stichtelijk te wezen.

Dit alles evenwel onder medewerking van twee Synodale Deputaten, als boven genoemd.

(was get.) A. KUYPER, *Rapporteur.*

ART. 43.

Bij de beraadslagingen over dit rapport wordt de aandacht er op gevestigd, dat de toelating tot den dienst des Woords en der Sacramenten slechts geldt met betrekking tot de roepende Kerk, zoodat, hoewel het kerkverband de wederzijdsche erkenning der dienaren in hun ambt door de Kerken onderling medebrengt, toch aan de andere Kerken moet vrijgelaten blijven, voor zich zelve eene vernieuwde onderzoeking van den Dienaar bij de Classis voor te stellen.

Overeenkomstig het advies der Commissie op Art. 26 wordt door de vergadering besloten.

ART. 44.

Na eenige discussie wordt insgelijks door de vergadering conform het advies der Commissie over de Artt. 27, 28 en 29 besloten.

ART. 45.

De praeses noodigt nu Dr. G. VAN GOOR uit, het rapport der Commissie van advies over Artt. 30—33 van het Agendum voor te dragen¹⁾. Dit rapport is van den volgenden inhoud:

¹⁾ Agendum, artt. 30—33.

Art. 30. Oordeelt de Vergadering, dat het goed zou zijn, in dezen nood der

Over Art. 30. Bij den schreienden nood der Kerken acht uwe Commissie u te moeten adviseeren, om zekere helpers aan te stellen, die als „oefenaars” zouden kunnen optreden, doch wier aanstelling zou moeten geschieden door de Classis, en na examinatie hunner gaven van wege de Classis, die mede hun werkkring regelt.

Wat *Art. 31* aangaat, zou voor de toekomst het bevorderen der godgeleerde studiën van vrome en geschikte jongelieden dringend aanbeveling verdienen, in aansluiting aan *Art. 19* der Kerkenorde. En voor het heden zou het in *Art. 32* voorgestelde, mits deze zaak Classikaal behandeld worde en voor zoover eenige Classis hierbij hulp vraagt, zeer de overweging verdienen, omdat dan zoowel de kerkelijke qualificatie als de kerkelijke afvaardiging tot haar recht komen. De regeling en uitvoering van deze zaak worde verzocht aan de Classen van Amsterdam en Rotterdam in onderling overleg. De naam „Oefenaar” zal ook hier de beste zijn, als in de historie gegrond en niet zoo licht voor misbruik vatbaar als het tot hiertoe gebruikte „Evangelist”. Voor den dienst der Sacramenten worde uit eene der genabuurde Kerken een Dienaar des Woords afgevaardigd, daar „reizende predikanten” én bezwaarlijk te vinden zijn, én geheel buiten het verband met eene plaatselijke Kerk staan. Aan zulk een predikant zou dan het consulentchap zijn toevertrouwd.

Kan ook deze hulpverstrekking vooralsnog slechts onvoldoende zijn, dan worde de toevlucht genomen tot het in *Art. 33* genoemde lezen eener predicatie. Om voor degelijke prediciën te zorgen, wijze het Convent een drietal Deputaten aan (voorgesteld de BB. Ds. B. VAN SCHELVEN, Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN en W. KÜHLER WZN.), die eene geregelde volgrees verschaffen. Dit voorlezen zal, na behoorlijke voorbereiding, moeten geschieden onder toezicht van den Kerkeraad, door een lid van den Kerkeraad of een door hem aan te wijzen lid der gemeente. In dit laatste geval opene een ouderling den dienst en doe de gebeden. Wat aangaat het opleggen van den zegen, blijve men bij het dusver gevolgde gebruik, tot eene Synodale beslissing genomen zij.

(was get.) G. VAN GOOR, *Rapporteur.*

ART. 46.

Bij de bespreking over het advies op *Art. 30* van het Agendum wordt

Kerken, zekere hulpdienaren aan te stellen, die als „Evangelisten,” „Catecheten” of Zendeling-leeraars konden optreden?

Art. 31. Daar het meerendeel van de ontkomene Kerken thans niet voorzien is van het vereischte getal Bedienaren des Woords, zoo wordt gevraagd, wat gedaan kan worden, om tijdelijk aan dezen nood te gemoet te komen?

Art. 32. En in het bijzonder, of het wenschelijk zij te achten, dat eene lijst der vacante Kerken worde opgemaakt, en door de grootere Kerken, op de rij af, gequalificeerde „Oefenaars”, „Catecheten”, „Evangelisten” of „Zendeling-leeraars” naar deze vacante Kerken gezonden worden? En zoo ja, aan wie de vergadering de regeling en uitvoering hiervan opdraagt?

Art. 33. Of de voorlezing van eene predicatie niet zoo zij in te richten, dat eenige deputaten in last krijgen, de vacante Kerken te voorzien van eene goede volgrees degelijke en wel gefundeerde prediciën? Welke regelen voor de goede uitvoering van zulk lezen te geven zijn? En door wien, bijaldien zulk lezen door iemand buiten den Kerkeraad geschiedt, de dienst te openen, de gebeden te doen en de zegen op de gemeente zij te leggen?

er op gewezen, dat de Heere aan zijne Kerk eene ambtelijke genade en een profetische genade geschonken heeft; zoodat de dienaars des Woords en de oefenaars ieder hunne eigene roeping hebben. De Kerk kan de bediening des Woords niet missen, al wordt zij ook door oefeningen gesticht. De vergadering besluit conform het advies.

ART. 47.

Het advies der Commissie over de Artt. 31 en 32 wordt besproken en door de vergadering tot haar besluit gemaakt.

ART. 48.

De praeses stelt de behandeling van Art. 33 uit tot na de pauze en schorst de vergadering.

ART. 49.

Te één ure heropent de praeses de vergadering, deelt mede, dat de gedeputeerden van de Kerken van Winstum, Kuilenburg, Naarden en Nieuwenep en een der gedeputeerden van de Kerk van Hijlaard, benevens de gedeputeerden uit de Classis Gouda verlof verzoeken na afloop dezer zitting te vertrekken, en stelt voor dit verlof te verleenen. waartoe de vergadering besluit.

ART. 50.

Bij de behandeling van het advies der Commissie over Art. 33 van het Agendum, wordt breedvoerig van gedachten gewisseld over de vraag, of — bij ontstentenis van een dienaar des Woords — een ouderling ook bevoegd is den zegen op de gemeente te leggen. Het einde van deze bespreking is, dat, wat aangaat het uitspreken van den zegen, men zal blijven bij hetgeen in de Kerken gebruikelijk is, tot op de beslissing van eene Synodale vergadering. Met dien verstande besluit de vergadering conform het rapport der Commissie.

ART. 51.

Vervolgens stelt de praeses aan de orde: de behandeling van de Artt. 34 en 35¹⁾ van het Agendum, met het advies der Commissie, waarvan Ds. H. W. VAN LOON mededeeling doet. Dit rapport luidt als volgt:

¹⁾ Agendum, artt. 34 en 35.

Art. 34. Of het niet dringend noodzakelijk is, allerwege ten eerste de predicatie van den Catechismus te hervatten en geregeld de Catechisatiën voort te zetten?

Art. 35. Aangezien zich bij de bediening van den H. Doop en van het H. Avondmaal thans vele ongeregelde verhoudingen voordoen, zoo wordt gevraagd, welke gedragslijn de vergadering oordeelt, dat hierbij te volgen zij; en in verband hiermede, hoe te handelen zij met de discipline en met het uitreiken van attestatiën?

Over Art. 34. Dringend noodig is het, in alle Kerken de predicatie van den Catechismus te hervatten of voort te zetten. De kerkeraden hebben overeen komstig de Kerkenorde te zorgen, dat op elken Zondag, des namiddags of des avonds, zoo maar eenigszins mogelijk, de stukken van onze religie, naar den leidraad van den Catechismus verhandeld worden.

Wat de catechisatiën betreft, deze dienen geregeld gehouden te worden. Bij gemis van een dienaar des Woords zijn de ouderlingen, die de gave hebben om te onderwijzen, daartoe allereerst geroepen. Geoorloofd is het om, in overleg met de Classis, zoo noodig een ander bekwaam man tot dezen arbeid aan te stellen. Als leerboeken gebruike men den Catechismus of het Kort Begrip. Willekeurig invoeren van andere vraagboeken leidt tot veel kwaad. Bij het onderwijs in de *Bijbelsche geschiedenis* voor kleine kinderen zijn aan te bevelen de boekjes van Borstius en van Kessel.

Overgaande tot de behandeling van *Art. 35*, sta op den voorgrond, dat ieder lid der Kerk recht heeft op den Doop voor zijne kinderen, en na afgelegde geloofsbelijdenis op den toegang tot het Heilig Avondmaal. Geen kind mag ongedoopt blijven, omdat de ouders hunne roeping verzuimden of in zonde vielen. De kerkeraad kan doopgetuigen eischen, wanneer bij de ouders alle waarborg ontbreekt dat zij de belofte zullen houden. Kunnen de ouders geen getuigen aanwijzen, dan treedt de kerkeraad als zoodanig op en belast zich met deze taak. Doopouders, die zich nog niet hebben aangemeld om tot het Heilig Avondmaal te worden toegelaten, worden vermaand zulks te doen, terwijl gevallen tot oprecht berouw worden opgewekt.

Waar de Kerk reeds doleerend optrad, zal niemand zich voor de bediening des Doops naar elders wenden. Hierbij mag de vraag geen invloed oefenen, of het Hervormd Genootschap den Doop erkent of niet. Sedert de Kerken in verband zijn opgetreden, kan niet geduld worden, dat de geloovigen den Doop vragen voor hunne kinderen in eene plaatselijke Kerk, die nog niet tot reformatie overging, tenzij hierin spoedig verandering te wachten zij. Zij hebben zich te wenden tot de geabuurde Kerk. De Classe zorgt voor de geregelde bediening der Sacramenten in de vacante Kerken. Uitstel van den Heiligen Doop is afkeurenswaard. De Doop, door leeraren bediend die kerkelijk geroepen zijn, moet worden erkend, maar deze ook alleen. Tot het Heilig Avondmaal worden toegelaten allen, die door de opzieners onderzocht zijnde, openlijk belijdenis des geloofs hebben afgelegd of met attestatie van elders zijn ingekomen. Zoogenaamde attestatiën van genootschapskerken kunnen slechts dienst doen als bewijzen van lidmaatschap. Men legge de tweede doopvraag ter beantwoording voor aan hen, die zulk een bewijs van lidmaatschap indienen. Na onderteekening worden zij in het lidmatenboek ingeschreven. Ingevolge de Kerkenorde zal in iedere Kerk minstens zesmaal in het jaar, en niet op den Goeden Vrijdag, het Heilig Avondmaal bediend worden. *Of de gemeente op dien dag zal saamkomen*, worde aan de prudentie van de kerkeraden overgelaten.

Vooraf in deze dagen, na de tuchteloosheid die jarenlang heerschte, worde de censuur met de grootste omzichtigheid geoefend. Gedurig en teeder vermaan moet aan de toepassing van de tuchtmiddelen voorafgaan. Geen lid van den kerkeraad op zichzelf, maar de raad der Kerke in zijn geheel moet in deze handelen. De leden der Kerk zullen herhaaldelijk vermanen, eer zij elkander bij den kerkeraad aanbrengeu.

(was get.) H. W. VAN LOON, *Rapporteur*.

ART. 52.

Bij de beraadslaging over dit rapport worden onderscheidene quaestien, die zich ten aanzien van de daarin behandelde punten thans voordoen, voorgesteld en beantwoord. En daarna wordt overeenkomstig het advies der Commissie door de vergadering besloten.

ART. 53.

De praeses stelt thans Deel VIII, Artt. 36—38, van het Agendum¹⁾ aan de orde, handelende *Van de Bediening der Barmhartigheid en het Onderwijs der jeugd in de Scholen.*

Het rapport der Commissie over de Artt. 36 en 37 wordt tot den volgenden dag uitgesteld. Over Art. 38 wordt haar advies nog in deze zitting door Dr. W. GEESINK uitgebracht, aldus luidende:

Uwe Commissie, benoemd om rapport uit te brengen over Art. 38 „Onderwijs der jeugd in de scholen”. heeft de eer u het volgende voor te stellen:

1. Bij de bespreking van deze zaak zich te stellen op hetzelfde uitgangspunt dat in dezen door de Commissie voor de Agenda gekozen is, door het Onderwijs van de jeugd in de scholen te brengen onder hetzelfde hoofd als „Bediening der barmhartigheid”.

2. Uit te spreken, dat de vraag zelve dus ook terecht van het beginsel uitgaat, dat op de *ouders* de verplichting rust voor het onderwijs hunner kinderen te zorgen, en van het feit, dat niet alle ouders daar geldelijk toe in staat zijn.

3. Zij meent mitsdien, dat het de taak der Kerken is, *die* ouders geheel of gedeeltelijk geldelijk te gemoet te komen.

4. Vasthoudend aan het Gereformeerd beginsel „de vrije school”, acht zij de stichting van *kerkelijke* scholen niet gewenscht.

5. Zij adviseert, dat de kerkeraden met de besturen der vrije scholen tot eene contractueele regeling komen, waarbij aan de kerkeraden toezicht op den geest van opvoeding en onderwijs in de scholen wordt toegestaan; en bijaldien die geest blijkt overeenkomstig de Gereformeerde beginselen te zijn, erkennen zij

¹⁾ Agendum, artt. 36—38.

Art. 36. Naardien in de meeste Kerken al hetgeen voor het onderhoud der meer behoeftige gemeenteleden wierd saamgebracht, ons thans door overmacht onthouden wordt, zoo wordt gevraagd, op welke wijze door onze Kerken in dezen nood van armen en behoeftigen, van weduwen en weezen, van ouden van dagen en kranken, van blinden en dooven, en met allerlei gebrek bezochten moet worden voorzien?

Art. 37. Ten einde te verhoeden, dat navolging van de vroegere Hierarchische sleur het werk der Barmhartigheid niet weér in doodsche, ongeestelijke bedeeling doe ondergaan, zoo wordt gevraagd, wat te doen zij, om dezen arbeid weér in overeenstemming met Gods Woord te brengen, en beter dan dusver eene vrucht te doen afwerpen voor de oplossing der sociale vraagstukken?

Art. 38. Overmits niet alle ouders in staat zijn, zelve in de Christelijke opvoeding en de onderrichting hunner kinderen te voorzien, zoo wordt gevraagd, wat door de Kerken gedaan kan worden voor het openstellen van gelegenheden tot het verkrijgen van Christelijk onderwijs en in hoeverre de Kerken zich hiertoe hebben in te laten?

die scholen als bruikbaar voor de kinderen der gemeente, onverschillig of de onderwijzer tot de Synod. Herv., Chr. Geref., of Ned. Geref. (doleerenden) behoort. Uwe Commissie meent, dat hiermede tevens zal voldaan zijn aan den wensch der Kerk van Heeg, die het voorstel inzond, dat „het Synodaal Convent den Kerkeraden adviseere, om aan de besturen der Vrije Christelijke Scholen in hunne woonplaats het recht te vragen van toezicht op de godsdienstige richting van het onderwijs; opdat zij *a.* met volle vrijmoedigheid de rechtzinnig bevonden scholen te krachtiger kunnen steunen; *b.* ketterij voorkomen en tegenstaan; *c.* mogelijke broeinesten van remonstrantisme, methodisme, perfectionisme, enz. ontdekken en tegenstaan.”

6. Verder meent uwe Commissie, dat op grond van punt 4 het stichten van Diaconies helen behoort te worden nagelaten, te mee wijl zulke scholen aanleiding geven tot eene ongewenschte splitsing tusschen bedeelden en niet-bedeelden, en ook tot eigenaardige misbruiken; dat echter, zoolang de Hiërarchie zulks niet belet, er geen bezwaar bestaat tegen het gebruik maken van de bestaande Diaconiescholen.

7. Eindelijk meent uwe Commissie, dat het optreden der Kerken in de praktijk zich in deze zal hebben te bepalen tot het stichten van suppletie-fondsden, welke eigenaardig als afzonderlijke fondsden door diakenen moeten beheerd worden.

(was get.) W. GEESINK, *Rapporteur.*

ART. 54.

Na eenige beraadslaging over de in dit rapport behandelde punten oordeelt de vergadering, dat eene beslissing in dezen tot de Synodale vergadering van het volgende jaar moet worden uitgesteld, daar de tijd nu ontbreekt om dit belangrijke onderwerp naar eisch te behandelen.

Mede wegens het vergevorderde uur wordt de voortzetting der beantwoording van de ingezonden particuliere vragen tot den volgenden dag uitgesteld.

ART. 55.

Nadat nog verlof verleend is aan de afgevaardigden der Classen Franeker en Leiden om morgen middag, en aan die der Classe Alkmaar om heden avond te vertrekken. sluit de praeses de vergadering met het gebed.

VRIJDAG 1 JULI.

ART. 56.

De vergadering wordt door den praeses geopend met het gebed en het lezen van Openb. II, 12—29.

ART. 57.

Verlof om nog vóór de sluiting der vergadering te mogen vertrekken wordt gevraagd en verkregen door de afgevaardigden der Kerken van

Arnhem. Dokkum Augustinusga en Akkerwoude, en door een der afgevaardigden van de Kerk van Gerkesklooster.

ART. 58.

Het rapport der Commissie van praeadvies over Artt. 36 en 37 van het Agendum, tot heden uitgesteld (zie boven Art. 53), wordt thans door den praeses aan de orde gesteld, en bij monde van Dr. W. VAN DEN BERGH uitgebracht, als volgt:

Uwe Commissie is benoemd tot praeadvies over de beantwoording van Artt. 36 en 37 van het Agendum van het Couvent, betreffende „de praktijk der barmhartigheden in de Gereformeerde Kerken, bijzonder door middel van diaconiën, vooral nu aan velen dezer door overmacht onthouden wordt, hetgeen voor de armen der Kerk is *samengebracht*.” Bij die beantwoording sta voorop de weder-vraag, of ook het inhouden van diakonale goederen zou kunnen worden beschouwd als een getuigenis des Heeren tegen jarenlangen ongeestelijken, machinalen of ten minste zeer onvoldoenden arbeid. Zeker is opwaking alleen mogelijk uit Christus, onzen eenigen, barmhartigen Hoogepriester, die met zijn bloed ook de zonden Zijner Kerken bedekke, door den Heiligen Geest in de harten werkt en Zijne dienaren in de paden der gerechtigheid en barmhartigheid doet wandelen.

De Commissie acht het wenschelijk, bij de beantwoording der bedoelde artikelen eerst de aandacht te vestigen op Art. 37 en daarna op Art. 36, en alzoo te wijzen, eerst op *de roeping der Kerken in de praktijk der barmhartigheid en het verval daarvan*, vervolgens op *de middelen tot reformatie der Kerken, ook in dit opzicht*.

I.

Roeping der Kerken in de praktijk der barmhartigheid en verval daarvan.

1. De barmhartigheid over nooddrufftigen, verwaarloosden en ellendigen is niet slechts de roeping *der diaconiën*, maar in de eerste plaats *van familien, bekenden en geloovigen der plaatselijke Kerk*.

2. De roeping der diaconie is, niet slechts *voor de armen en ellendigen te zorgen*, maar ook de genoemde *organen der barmhartigheid tot bewustzijn en werkzaamheid te brengen*.

3. In zooverre thans de Overheid nog de armenzorg aan zich trekt, is dit een getuigenis tegen de Kerken in hare verschillende organen, en moet stelselmatig beproefd worden de armenzorg der Overheid overbodig te maken, op dergelijke wijze als dit op het gebied van het onderwijs geschiedt.

4. In zooverre vereenigingen en stichtingen buiten verband met de Kerken en hare organen voor de ellendigen zorgen, moet met schuldbelijdenis wegens het jarenlang plichtverzuim dit verschijnsel beschouwd en blootgelegd worden, en het gebrek minder gezocht worden in onvoldoende geestelijke of lichamelijke verzorging, dan wel hierin, dat op deze wijze de plaatselijke of persoonlijke barmhartigheid braak blijft liggen, of zich oplost in samenbrengen van gelden en goederen.

5. Tot de bestaande fouten der diaconie behooren:

a. gebrek aan opleiding voor het diakonaat;

b. het bijna uitsluitend bestrijden van de gevolgen, meer dan van de oorzaken der ellende;

c. het bedeelen meer dan het bezoeken, verzorgen en vertroosten der nooddrufftigen, terwijl deze menigmaal als eene soort paria's beschouwd worden, waarom zelfs de zoogenaamde diaconie-scholen en armen-kerken een valsch beginsel tegenwoordigen;

d. beperking van den arbeid tot slechts enkele soorten van armen of beroofden, terwijl juist het meest ellendige aan zichzelf overgelaten wordt;

e. gebrek aan verband met bestaande plaatselijke vereenigingen en stichtingen, en tusschen de verschillende diaconiën in classis en provincie onderling.

II.

Middelen tot Reformatie.

1. Eene gewichtige roeping ligt bij de bedienaren des Woords. Zij hebben in de bediening des Woords, in de gebeden en bij afkondiging der collecten, zoowel als in bijzondere voorkomende gevallen van ellende, de nooden bloot te leggen, de eischen en beloften van God in Zijn Woord te herinneren, en de barmhartigheid als een der voorname kenmerken eener levende Kerk aan te wijzen. Psalm 41:2: *Welgelukzalig is hij, die zich verstandiglijk gedraagt jegens eenen ellendige; de Heere zal hem bevrijden ten dage des kwaads.* Matth. 5:7: *Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden.* Matth. 25:34 en volgende verzen.

Vervolgens hebben de predikanten in de kerkeraadvergaderingen ook de roeping der Kerk en diaconie in deze zaak te bespreken, en te overwegen, in hoeverre zij bij wekelijksche of maandelijksche bedelingen tegenwoordig hebben te zijn.

2. Predikanten en ouderlingen hebben bij huisbezoek er op te letten, in hoeverre hulp van diaconie of andere organen der barmhartigheid noodig zij.

3. Bij voorkomende gevallen van armen, ouden van dagen, zieken, verwaarloosden en gebrekkigen, moeten de diaconiën allereerst werkzaam zijn, om te onderzoeken, in hoeverre familiën of andere particulieren in den nood kunnen voorzien. Het *voorrecht*, barmhartigheid te oefenen, worde door de genade onzes Gods op het hart gedrukt.

4. Als middelen tot samenbrengen van gelden, voor zooverre de diaconie moet optreden, worden genoemd:

a. collecten, niet slechts in de kerk, maar ook aan de huizen, niet alleen voor de armen in het algemeen, maar ook voor bijzondere soorten van ellendigen, als krankzinnigen enz.

b. verband met plaatselijke aalmoezeniers en diakonessen van verschillende soorten, volgens Art. 26 der Kerkenorde, opdat noch de verborgen armen, zieken, ellendigen onverzorgd blijven, noch de onbescheidene armen dubbel onderstand bekomen;

c. het bezoek ook aan meer gegoeden, om in bijzondere gevallen ondersteuning te vragen, wanneer de toelagen der diaconie en de opbrengst van collecte ontoereikend zijn;

d. ook vooral met het oog op weduwen en weezen, worde een gedragslijn gevolgd, waarbij de diaconie wake tegen vermeerdering van eigen kapitaal, opdat zij geheel instrument blijve van barmhartigheid.

5. De diaconiën hebben de nooddrufftigen niet slechts te bedeelen, maar ook te bezoeken; ook middelen te zoeken tot voorkoming van ellende, door het zoeken van arbeid voor werkelozen enz. Wekelijksche samenkomsten, om met aanroeping van den Name Gods van de zaken, het ambt betreffende, te handelen onder

opzicht van de dienaren des Woords, volgens Art. 40 der Kerkenorde, zijn ook wenschelijk.

6. Ook met het oog zoowel op de oplossing der sociale kwestie als op de gemeenschappelijke verzorging van blinden, doofstommen, krankzinnigen enz., is wenschelijk: het classikaal en provinciaal samenkomen van diaconiën, waarbij onder leiding van leeraars besproken worden:

a. de maatschappelijke toestanden, de oorzaken en de geneesmiddelen der ellenden;

b. de stichting of het onderhoud van bedoelde stichtingen voor classis of provincie;

c. in hoeverre arme diaconiën door rijkere kunnen gesteund worden.

7. Gereformeerde stichtingen zijn te ondersteunen, zoolang niet op kerkelijke wijze gezorgd is voor nooddriftigen of verwaarloosden, daarin verpleegd, terwijl gearbeid worde, dat genoemde stichtingen in verband met de Kerken komen.

8. Voor de opleiding tot het diakonaat zouden jongelingen gebruikt kunnen worden, die ook practisch moesten geoefend worden.

9. Geestelijke zonden mogen niet met inhouding van lichamelijken onderstand gestraft worden, en evenmin mogen aan bedeeden kerkelijke voorrechten onthouden worden.

10. Ook voor mannelijke en vrouwelijke vreemdelingen die doortrekken, in dienst treden, of tijdelijk verblijf houden, worde gezorgd door de diaconie, in zooverre particulieren daarvoor niet gevonden worden.

11. Wenschelijk is een geschrift, waarin de roeping der diakenen in het bedienen van de tafelen der barmhartigheden naar Gods Woord en de geschiedenis der Gereformeerde Kerken beschreven wordt. Tot het opstellen daarvan worden aangezocht: Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN te Amsterdam en Ds. H. HOEKSTRA te Utrecht.

Mag op deze wijze de arbeid der diaconie uit zijn voor de armen en het ambt beide vernederend karakter door de genade des Heeren worde opgebeurd, dan wordt niet slechts reddend maar ook getuigend tegenover de maatschappelijke zonden en ellenden opgetreden, en tevens eene oplossing der maatschappelijke vraagstukken bevorderd.

Ga daarmee gepaard, dat de geloovigen en ambten in de Kerken niet langer als de priester of Leviet de door moordenaars uitgetogen maatschappij voorbijgaan, maar zich er over ontfermen, olie en wijn in de wonden gieten en daarmee ook zelve weder geestelijk opleven.

Ten slotte acht de Commissie het wenschelijk, dit rapport te doen drukken, en aan alle diaconiën onzer Kerken toe te zenden, opdat het aanleiding tot bespreking geve in elke Kerk.

De Heilige Geest geve daarbij bijzonder den dienaren des Woords, voor oogen te stellen, zoowel de heerlijke beteekenis en uitgebreidheid als de gezegende vrucht der barmhartigheid tegenover de nooddriftigen en ellendigen, gelijk deze onder de heerschappij der wetten van den Heere aan Israel gegeven, en in den bloeitijd der Kerken van den Pinksterdag en in latere dagen aan het licht treedt.

(w. g.) W. VAN DEN BERGH, *Rapporteur*.

ART. 59.

Na eenige discussie wordt door de vergadering wenschelijk geacht,

dat ter gezette behandeling van dit belangrijke onderwerp eene algemeene samenkomst uit de diaconiën onzer Kerken gehouden worde. Met die bedoeling wordt het rapport nu aangenomen; onder bijvoeging in § II, punt 11, van den naam des rapporteurs; en met opdracht aan de drie alzoo benoemde deputaten, om te zorgen voor de samenroeping en leiding van een Diakonaal Congres, nog in den loop van dit jaar te houden, en waarbij zij gemachtigd zijn ook adviseurs uit te noodigen, zoo noodig zelfs van buiten onze Kerken.

ART. 60.

In behandeling komt nu Deel IX, Artt. 39—42, van het Agendum ¹⁾: *Van de uitwendige aangelegenheden*; waarover uit naam der Commissie van praeadvies door Ds. F. LION CACHET wordt gerapporteerd.

Na uitvoerige gedachtenwisseling wordt dit rapport, dat op voorstel der Commissie voorloopig nog niet openbaar gemaakt wordt, door de vergadering aangenomen.

ART. 61.

De praeses doet mededeeling van een telegram van Ds. J. VAN MANTGEM, predikant bij de Christelijke Gereformeerde gemeente te Harderwijk, houdende betuiging van hartelijke sympathie, vooral met het besluit over Deel IV van het Agendum (zie boven Artt. 31 vgg.); en schorst daarna de vergadering voor een uur.

ART. 62.

Nadat de vergadering te één ure door den praeses heropend is, wordt aan de beide afgevaardigden van de Kerken van Aalten en van St. Anna Parochie en uit de Classis Walcheren, en aan een der afgevaardigden van de Kerk van Groningen en uit de Classen Brielle en Leeuwarden, op hun verzoek toegestaan, nog vóór het einde dezer laatste zitting te vertrekken.

ART. 63.

Aan de orde van behandeling is Deel X van het Agendum: *Verhouding tot de Kerken of deelen van Kerken, die nog onder de Hiërarchie bleven*.

¹⁾ Agendum, artt. 39—42.

Art. 39. Op welke wijze is, zoolang onze Kerken doleerende blijven, de regeling der uitwendige aangelegenheden te ordenen, opdat misbruik en onzekerheid voorkomen worde? Zal deze regeling plaatselijk zijn? Zal zij doorgaan onder den gelijkkluidenden naam: *De Kerkelijke Kas*? Naar welke model-statuten?

Art. 40. Zal uit deze plaatselijke Vereenigingen eene generale deputatie gekozen worden, om de zaak der *Gemeene-Kas* te regelen en uit te voeren?

Art. 41. Zal uit deze *Gemeene-Kas* eene bijdrage betaald worden voor elk predikants-tractement, of alleen hulpe geboden worden aan noodlijdende Kerken?

Art. 42. Zal deze *Gemeene-Kas* tevens de zorg ter hand nemen voor weduwen en weezen van predikanten en voor emeriti?

Over Artt. 43—46¹⁾ wordt van wege de Commissie door Mr. TH. HEEMSKERK rapport uitgebracht. Nadat over den inhoud gediscussieerd is en onderscheidene vragen gedaan en beantwoord zijn, wordt het rapport, dat evenals het vorige op voorstel der Commissie nog niet openbaar wordt gemaakt, door de vergadering aangenomen.

ART. 64.

Aan de H.H. Mr. L. W. C. KEUCHENIUS, Prof. Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en Mr. TH. HEEMSKERK, die voorai op dezen dag de vergadering met hunne adviezen gediend hebben, wordt in haren naam door den praeses dank betuigd. Hierbij wordt nog medegedeeld, dat de de drie heeren, die met hen als rechtsgeleerde adviseurs waren uitgenoodigd (zie boven blz. 20), volgens daarvan ontvangen bericht verhinderd waren de vergadering bij te wonen.

ART. 65.

De Brs. Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL en Ds. J. C. SIKKEL, afgevaardigd door de Kerken van Reitsum en van Hijlaard, ontvangen verlof tot vertrekken, met den dank der vergadering voor de goede diensten die zij in het moderamen bewezen hebben.

ART. 66.

Wordt overgegaan tot de behandeling van het voorstel der Kerk van Leiderdorp, den 29 Juni ingediend (zie boven Art. 32), uitdrukken de „het verlangen van die Kerk, dat, in aansluiting aan de belangrijke circulaire onlangs uitgegaan van den Kerkeraad te Voorthuizen, door het Synodaal Convent een dag van dit jaar worde bepaald om door al onze Kerken te worden afgezonderd tot een Dank-, Vasten- en Bededag; — dat daartoe worde aangewezen een gewone werkdag, b.v. in de maand September, of wanneer de vergadering het beste oordeelt; — en dat de uitnoodiging tot het houden van zulk een Dank-, Vasten- en Bededag ook worde gericht aan die Gereformeerde broeders, die reeds vroeger tot kerkelijke regeling geraakten”.

Over dit voorstel wordt door de Commissie van praeadvies, bij monde van Dr. A. KUYPER, aldus gerapporteerd:

¹⁾ Agendum, artt. 43—46.

Art. 43. Op welke wijze zal door de ontkomene Kerken de groote rechtsvraag over het recht op den historischen titel der aloude Gereformeerde Kerken dezer landen voor den rechter gebracht worden?

Art. 44. In welke positie hebben de ontkomene Kerken zich te plaatsen tegenover het Rijk ten opzichte van het Landstractement?

Art. 45. Op welke wijze zullen de ontkomene Kerken waken voor het recht der Kerken op hare kerkelijke goederen?

Art. 46. Op welke wijze zullen de Bedienaren des Woords hun recht doen gelden op de weduwfondsen, waarin zij dusver bijdroegen?

Uitgangspunt bij de beantwoording dezer vraag zij:

1. dat het houden van Dank-, Vast- en Bededagen een der heerlijkste overlevingen is van de practijk onzer Gereformeerde vaders en dies ook ons op het harte moet wegen;
2. dat bij het wegvallen van de bemoeiing der Overheid ten deze, omgezien dient naar een ander middel, om, de tijden en gelegenheden daartoe dringende, zonder verwarring, op eenparigen voet en tot de meeste stichting der Kerken tot het instellen van zulk een dag te kunnen geraken;
3. dat de aard en het karakter van zulk een dag niet mag zijn: aanwending van een stichtelijk middel om de gemeente tot Godzaligheid te bewegen; noch ook het plaatsen van een meer de aandacht trekkend gebed naast de wekelijksche gebeden der gemeente; noch eindelijk een voor den Heere brengen van de chronische kwalen en ellendigheden waarmede Land en Volk en Kerk als overvloed is; maar dat doel moet blijven: in eenen gemeenschappelijken bijzonderen nood, die of heel ons volk, of onze Kerken in het bijzonder beklemt, als geraakt in de conscientie door de majesteit van Gods oordeelen, saam voor den Heere in de schuld te vallen. juist bij het aanzien dezer schuld nog verwonderd te staan over Zijne vele goedertierenheden, en desniettemin, naar de persing des harten is, af te smeecken, dat Hij in zijne oneindige barmhartigheden, deze plage of dit oordeel weer van ons gelieve te nemen, zoo dit strekken kan tot Zijns Naams eere;
4. weshalve de gestelde palen deze zijn: *a.* dat er zij een algemeene, bijzondere en acute nood van heel ons volk of van de gezamenlijke Kerken; *b.* dat de conscientien beginnen door deze toorne Gods geraakt te worden; en *c.* dat het een aanloopen zij van den Ontfermer, die het verbrijzelde hart als offerande aanneemt en die om Zijne goedertierenheden, die reeds in Zijne hand voor ons besloten zijn, wil aangeropen en gebeden wezen;
5. dat een verzetten van deze palen, die ook door onze vaders in 1619, zie Art. 66 der Kerkenordening, erkend zijn, waar zij spreken van tijden van oorlog, pestilentie, duren tijd, zware vervolging der Kerken, en andere algemeene zwarigheden, leiden zou tot onderschatting van de wekelijksche gebeden, tot verkleining van den Bededag bij te veelvuldige aanwending, en tot methodistisch misbruiken van de gebeden als middel, niet om den Heere aan te roepen, maar om onder gebedsvorm het Woord te bedienen aan de gemeente, en haar, niet den Heere, aan te spreken.

Op grond van welke overwegingen uwe Commissie voorstelt op het voorstel Leiderdorp in dezer voege te besluiten:

dat den Kerkeraad van Leiderdorp dank zal worden gezegd, dat hij op deze zake van gewicht, die onmiddellijke voorziening eischt, de aandacht van het Synodaal Convent gevestigd heeft, en dat het Convent, vooralsnog tot nadere regeling onbevoegd, aan de Kerk van Utrecht opdraagt, om, in afwachting van wat de Synodale vergadering des aangaande vast zal stellen en bijaldien Art. 66 K. O. in den loop dezes jaars aanleiding mocht geven tot het instellen van een openbaren Vast- en Bededag, alsdan te doen als Kerk wat bij Art. 66 K. O. in de handen der Overheid gesteld was; altoos binnen de boven aangewezen palen, en alsdan, indien eenigszins mogelijk, op een werkdag.

(w. g.) A. KUYPER,
Rapporteur.

ART. 67.

De vergadering vereenigt zich met dit rapport, nadat nog bepaaldelijk was aangedrongen op gebed met het oog op de gescheidene broeders en met het oog op de broeders die nog aan de organisatie van 1816 gebonden zijn.

ART. 68.

De praeses stelt thans Artt. 47 en 48 van het Agendum¹⁾ aan de orde, waarover door Ds. B. VAN SCHELVEN het advies der Commissie in dezer voege wordt uitgebracht:

Bij art. 47 moet wel onderscheiden tusschen de gevallen waarin het ambtsdragers en die waarin het leden geldt.

Voorop sta, dat alleen die oefening van tucht de rechte is, die gedekt is door de uitspraak van den Koning der Kerk zelve in zijn Woord. Daarom worde gevaakt tegen het gevaar van, door het hierarchisch voorbeeld geprikkeld, door misbruik van tucht de tucht al meer in minachting te brengen.

Of een *ambtsdrager* weigert den Kerkeraad te erkennen, mag eerst voor vaststaande gehouden, wanneer de feiten getuigen, hetzij door schriftelijke stukken, hetzij door openbare daden, en deze wel te onderscheiden van rondvertelde geruchten.

Zulke ambtsdragers zullen, na herhaalde vergeefsche aanmaning om zich alsnog bij den Kerkeraad te voegen, niet langer als ambtsdragers mogen erkend, op grond dat zij feitelijk hunnen dienst hebben verlaten, opdat de Kerk geene schade lijde, doordien nog langer het ambt wel bezet zou *heeten* maar het niet *zijn*.

Men ga echter vooreerst niet verder voort, om op eenige andere manier tegen hen te procederen; daarover kan later nog steeds worden beslist in overleg met de Classis.

Leden, die weigeren den Kerkeraad te erkennen, zal men deswege vooreerst niet bemoeielijken, maar veeleer pogen om door onderrichting en vermaning ze af te brengen van hun verkeerden weg.

Voegen zij zich stillekens naar den gang van zaken door op te gaan onder de predicatie des Woords, dan zal men niet meer vergen, noch hen in eenig recht verkorten, al zouden zij zich nog niet verklaard hebben ten aanzien van de reformatie der Kerk en misschien zelfs aarzelend of weigerachtig blijven om zich beslist dienaangaande uit te spreken.

Indien men tegenover sommige leden nog anders en verder zou moeten handelen, zal men niet verder voortschrijden dan tot de afhouding van de tafel des heiligen Avondmaals, en met name de uitbanning mijden, zijnde deze alleen geoorloofd wanneer de aldus bejegende metterdaad, zoover wij zien kunnen, door den Heere uitgesloten is van zijn Koninkrijk.

Juist met het oog op de vele bitterheden, in dezen tijd vaak ondervonden, waardoor de bewegingen des vleesches ook bij de ambtsdragers kunnen gewekt, zou het misschien overweging verdienen, om bij toepassing van tucht overopen-

¹⁾ Agendum, artt. 47 en 48.

Art. 47. Welke maatregelen zullen de Kerkeraden nemen, ten opzichte van ambtsdragers en leden der Kerk, die weigeren hun college te erkennen?

Art. 48. Welke verhouding zullen de geloovigen in Kerken, wier Kerkeraad nog niet tot reformatie overging, tegenover den Hierarchischen Kerkeraad aannemen?

bare scheurmaking nooit te handelen zonder voorafgaand advies, hetzij van eene genabuurde Kerk, hetzij van de Classis.

Art. 48 veronderstelt dat de Kerkeraad, na ééns of bij herhaling te zijn aangezocht om het werk der reformatie ter hand te nemen, hetzij door openlijke uitspraak, hetzij door stilzwijgen, duidelijk bewezen zal hebben zijne roeping te verzaken.

Vast staat reeds uit de besluiten, in de voorafgaande zittingen van dit Convent genomen, dat de geloovigen aldaar krachtens hun ambt hebben te handelen en zelve ambtsdragers te verkiezen, of, zoo daartoe in hun midden het noodige personeel ontbreekt, zich te wenden tot de Classis om raad en advies in zoo droeven stand van zaken.

In afwachting van die te bieden hulpe dienen zij echter hunne verhouding tegenover zulk een Kerkeraad vast te stellen. Naar de meening uwer Commissie zullen zij die vergadering niet meer als een Kerkeraad mogen erkennen; mitsdien zullen zij spreekbeurten, van harentwege ingesteld, niet meer houden voor de bediening des Woords en zich in die bijeenkomsten niet meer laten vinden; zij zullen natuurlijk evenmin bij haar zoeken de bediening der Sacramenten; zij zullen die niet-erkenning strengelijk volhouden, en mitsdien ook bij haar geen attestaties indienen of opvragen, noch bij haar verzoeken indienen om zich te laten schrappen uit eenig lidmatenboek; daardoor toch zou een recht dier vergadering, om zulke dingen te doen, worden erkend. Als algemeen beginsel moet in alle deze en dergelijke verhoudingen gelden, dat men geen gemeenschap mag hebben aan de zonde dier personen om aan den Koning der Kerk in zijn eigen huis de eerebieding te onthouden, die Hem toekomt.

(w. g.) B. VAN SCHELVEN, *Rapporteur*.

ART. 69.

Bij de beraadslaging over dit rapport wordt nog in het licht gesteld, wat de ontzetting van het lidmaatschap of de afsnijding van de gemeente naar Gods Woord en naar de Gereformeerde belijdenis beteekent en in zich sluit. In tegenstelling met de verregaande lichtvaardigheid, die te dien aanzien in het Hervormd genootschap thans heerschende is, wordt herinnerd aan de praktijk onzer vaders, die die uiterste remedie slechts betrekkelijk zelden hebben durven toepassen. En er wordt op gewezen, dat een kerkbestuur, iemand excommuniceerende zonder overtuigd te zijn dat hij door den Heere van zijn Koninkrijk is uitgesloten, inderdaad zichzelf daardoor oordeelt. Voorts worden onderscheidene quaestien, die zich ten aanzien van de in het rapport behandelde punten thans voordoen, voorgesteld en beantwoord. En ten slotte wordt overeenkomstig het advies der Commissie door de vergadering besloten.

ART. 70.

Voor zooveel de tijd nog toelaat, ¹⁾ worden particuliere vragen, door

¹⁾ Agendum, artt. 49—51.

Art. 49. Eenige particuliere vragen, die op het Convent tegelijk met dit *Agendum* zullen worden ingediend.

Art. 50. Opmaking van de lijst der Deputaten, en Resumtie der Acten.

Art. 51. Sluiting der Vergadering met dankzegging.

onderscheidene Kerken ingezonden, van wege de adviseerende Commissie door Prof. Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en door Dr. W. GEESINK beantwoord.

ART. 71.

Bij de opmaking van de lijst der deputaten blijkt, dat, behalve de commissiën die benoemd zijn bij de in Artt. 60 en 63 bedoelde besluiten, door de vergadering als gecommiteerden zijn aangewezen:

voor de onderhandelingen met de redactie van *de Heraut* (Art. 21):
Ds. F. LION CACHET en Ds. H. W. VAN LOON;

voor de bevordering der kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerde Kerk (Artt. 31 en 33): Dr. F. L. RUTGERS, Dr. A. KUYPER, Dr. W. VAN DEN BERGH, Mr. L. W. C. KEUCHENIUS, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en W. KUHLER WZN.;

voor hetzelfde doel in betrekking tot de Kerken van wijlen Ds. Ledeboer (Artt. 31 en 34): Ds. F. LION CACHET en Ds. P. J. W. KLAARHAMER;

voor hetzelfde doel in betrekking tot op zich zelf staande Vrije Kerken (Artt. 31 en 34): Dr. G. VAN GOOR en Dr. W. GEESINK;

voor de correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken (Art. 35): Dr. F. L. RUTGERS, Ds. F. LION CACHET, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en Dr. J. WOLTJER;

voor de kerkelijke ondersteuning van de Zending onder de Heidenen (Art. 36): Ds. F. LION CACHET en W. HOVY;

voor het geven van advies bij de reformatie van nog niet ontkomene Kerken (Art. 40): Ds. B. VAN SCHELVEN en W. KUHLER WZ.;

voor de Synodale medewerking bij de Classikale toelating tot den dienst des Woords (Art. 42): Ds. F. P. L. C. VAN LINGEN, Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, Ds. B. VAN SCHELVEN, Dr. G. VAN GOOR, Dr. W. GEESINK en Dr. W. VAN DEN BERGH;

voor de aanwijzing van predicatiën ter voorlezing (Art. 45): Ds. B. VAN SCHELVEN, Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN en W. KUHLER WZN.;

en voor het houden van een Diakonaal Congres (Art. 59): Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN, Ds. H. HOEKSTRA en Dr. W. VAN DEN BERGH.

ART. 72.

De Kerk van Utrecht, die tegen Juni 1888 de voorloopige Synode heeft samen te roepen (zie boven Art. 16, blz. 25), wordt gemachtigd bij die vergadering adviseurs uit te noodigen.

ART. 73.

Aan het einde dezer laatste zitting van het Synodaal Convent wordt door den praeses de dank der vergadering gebracht aan allen, die door hunne medewerking er zooveel toe hebben bijgedragen, om als instrumenten in de hand des Heeren deze samenkomsten zoo goed te doen slagen; bepaaldelijk: aan de nog aanwezige moderatoren Ds. F. LION CACHET en

Ds. H. HOEKSTRA; aan de leden der Commissie van praeadvies en der overige Commissien; aan de Regelingscommissie uit den Rotterdamschen Kerkeraad, met name aan Ds. F. LION CACHET, die het regelingsplan ontworpen heeft en met zijne medegecommitteerden daarvoor zooveel moeite en persoonlijken dienst heeft over gehad, aan Br. L. 't HOEN, die het voor de vergaderingen ontworpen plan heeft uitgevoerd, en aan de B.B. T. TROMP en D. C. OTTEVANGER, die voor de huisvesting der afgevaardigden gezorgd hebben; aan de leden der Rotterdamsche Kerk, die de afgevaardigden met zooveel gastvrijheid ontvangen hebben; aan de H.H. J. ESSER, P. N. KRUIJSWIJK en W. A. VROLIJK JR., die de Commissie voor de opgaven aan de pers hebben ten dienste gestaan; en aan de H.H. JB. VAN OVERSTEEG en J. W. VERHAAR, die als amanuenses zijn werkzaam geweest. In naam der vergadering wordt den praeses voor zijne leiding dank gezegd door Dr. W. VAN DEN BERGH.

ART. 74.

Na korte resumtie der Acta door den eersten scriba, sluit de praeses de vergadering met het gebed.

Het Moderamen van het Synodaal Convent,

F. L. RUTGERS, *Praeses.*

F. LION CACHET, *Assessor.*

J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, *Assessor.*

H. HOEKSTRA, *Scriba.*

J. C. SIKKEL, *Scriba.*